

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

◆ ΜΕΤΑΞΥ ΔΥΟ ΠΟΛΕΜΩΝ (Βασ. Κ. Σταθάκη)	233
◆ ΡΑΨΩΔΙΑ ΣΤΟ ΦΩΣ! (Νικ. Θ. 'Αρβανίτη)	238
◆ ΠΡΙΝ 66 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΟΜΑΧΟΥΝΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΑΙ ΙΔΑΝΙΚΩΝ (Γεωργίου 'Αχ. Παπαδημητρίου)	245
◆ ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΑΚΟΜΗ... (Ποίημα Νικ. Θ. 'Αρβανίτη)	248
◆ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΠΑΡΜΠΑΝΗΣ (Ακαδημαϊκού Γ. Κοντοπούλου)	249
◆ ΟΙ ΜΑΚΑΡΙΟΙ (Ποίημα Έλ. Μάινα)	250
◆ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΕ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ (Ν. Τοιρώνη) ...	251
◆ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΟΥΤΙΣ (Πανορμίτη)	255
◆ ΣΧΟΛΙΑ (Β. Κ. Σταθάκη)	256
◆ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Έπικοινωνίας τής Χ.Ε.Ε.)	258
◆ ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Καθηγ. Χρ. Γιαμβριά)	260
◆ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	262
◆ Η ΣΤΗΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ (Α.Γιαμβριά)	263

ΕΤΟΣ 69ον ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2006 ΑΡΙΘ. 674

€ 1,20

«ΑΚΤΙΝΕΣ»

Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 69ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2006

Άριθ. 674

ΜΕΤΑΞΥ ΔΥΟ ΠΟΛΕΜΩΝ (1919 - 1939)

Α΄

Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσοπολέμου ὑπῆρξε κατ' ἀρχὴν μία κατὰ κυριολεξίαν ἀπροσγείωτη νοοτροπία, ἡ ὁποία ἐχαρακτήριζε ἰδίως τοὺς νικητὲς τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου καὶ ἡ ὁποία εἶχε δύο ὄψεις: Ἡ μία ἐβασίζετο στὴν ψευδαίσθησι, ὅτι ἡ διάρκεια τοῦ πολέμου αὐτοῦ, ἡ ἔκτασι τὴν ὁποία ἔλαβε καὶ οἱ ἀπίθανες θυσίαι σὲ ἔμφυχο καὶ ἄψυχο ὑλικό, θὰ εἶχαν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ μέλλοντος. Πολλοὶ ὀλίγοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι διησθάνοντο ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ὑπάρξει μεγάλη ἀπόστασι μετὰ τοῦ τέλους τοῦ πολέμου στὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ τῆς διασφάλισεως ὄχι κἂν μονίμου ἢ δικαίας εἰρήνης ἀλλὰ ἔστω καὶ βιωσίμου. Ἀπὸ τοὺς νικητὲς, οἱ πλέον ρωμαντικοὶ ἐπίστευαν ὅτι μὲ τὴν ἴδρυσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν (προκατόχου τοῦ σημερινοῦ Ο.Η.Ε.) θὰ ἀπεκλείετο ὁ πόλεμος στὸ μέλλον καὶ ὅτι οἱ ἠττημένοι μέσω τοῦ μηχανισμοῦ τῶν πολεμικῶν ἐπανορθώσεων θὰ ἐξασφάλιζαν τὴν ἐκ τῶν ἐρειπίων ἀνόρθωσιν τῶν νικητῶν. Πέραν τούτου καθ' ὁλοκληρίαν ἐπίσης παρεγνώριζαν (ἀδικοιολογήτως ἐπ' αὐτοῦ, διότι τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν ἐδιδάσκοντο ἀπὸ τὴν ἱστορίαν), ὅτι οἱ πόλεμοι τέτοιας ἐκτάσεως συνεχίζονται μεγάλες κοινωνικὰς ἀναταρα-

χὰς καὶ ἀναστατώσεις. Ἡ ἄλλη ὄψις, κατὰ δάθος, ἐθεμελιόυτο στὴν ἰδέαν, ὅτι οὐδεμία ἐκ μέρους τῶν ἠττημένων θὰ ἐκδηλώνετο ἀντίδρασι. Ἐνῶ ἀκριβῶς, ἔπρεπε ἀργὰ ἢ γρήγορα νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τῶν αὐτῶν τὸ ἐνδεχόμενον καὶ νὰ προβλέψουν ἐγκαιρὰ τὴν ἀντιμετώπισίν του.

Ἄλλὰ τὰ πρώτα σημεῖα τῆς ἐσφαλμένης ἐκείνης ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων δὲν ἄργησαν γιὰ τοὺς πλέον ὀξυδερκεῖς νὰ ἐμφανισθοῦν. Τὸ ἓνα ἐξ αὐτῶν συνίστατο στὸν ἀτελεῖ ἐκ γενετῆς σχηματισμὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἀφοῦ ὁ ἐμπνευστὴς τῆς, ὁ Πρόεδρος τῶν ΗΠΑ *Woodrow Wilson*, ἀπέτυχε νὰ πείσει τοὺς συμπολίτες του νὰ ἀσπασθοῦν τὶς ἰδέες του καὶ νὰ συμμετάσχει καὶ ἡ χώρα τῶν εἰς ἐκείνη. Τὸ ἄλλο ἦτο ὅτι ἐπίσης ἐξ ἀρχῆς ἡ Κ.Τ.Ε. ἐστερεῖτο οἰουδήποτε μέσου ἐπιβολῆς τῶν ἀπόψεών της καὶ τῶν ἀποφάσεών της. Καὶ ἂν ὑπῆρχαν ὀρισμένοι οἱ ὁποῖοι ἀμφέβαλλαν, θὰ ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ νὰ εἶχαν ἀλλάξει γνώμη ἤδη ἀπὸ τὸ ἔτος 1923 μὲ τὸ ἐπεισόδιον τῆς Κερκύρας (τὴν εἰσβολὴν καὶ τὴν προσωρινὴν κατοχὴν τῆς νήσου ἀπὸ τοὺς Ἰταλοῦς), τὸ ὁποῖο ἐσήμαινε οὐσιαστικῶς καὶ τὴν χρεωκοπίαν τοῦ Ὄργανισμοῦ. Ἄλλὰ τὰ συμφέροντα μῖς γραφειοκρατικῆς νομνηκλατοῦρας ἦσαν τόσο ἰσχυρὰ καὶ ἦταν τόση ἡ μακαριότητι τῶν ἀδικοιολόγητα

αισιοδόξων, ὥστε ἡ ΚΤΕ διατηρήθηκε ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν δραματικὴ ἀποτυχία τῆς στὴν περίπτωση τῆς ἰταλικῆς εἰσβολῆς στὴν Αἰθιοπία τὰ ἔτη 1935 - 36.

Β'

Στὰ χρόνια αὐτὰ τοῦ μεσοπολέμου, παρὰ τὴν νίκη τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν καὶ τὴν κατάλυση τῶν καθεστώτων τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν (Γερμανίας καὶ Αὐστροουγγαρίας) ὑπῆρξε ἡ ἐποχὴ ἀναδύσεως τριῶν ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο, τὰ ὁποῖα ὠδήγησαν στὶς δραματικὲς ἐξελίξεις τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου (1939 - 1945) καὶ μετέπειτα τοῦ λεγομένου ψυχροῦ πολέμου μέχρι τὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 1980. Οἱ ὀλοκληρωτισμοὶ αὐτοί, παρὰ τὴν διάφορον καταγωγή των, τὶς ἰδεολογικὲς των ἀντιθέσεις καὶ ἐπιδιώξεις, ἔχουν τοῦτο τὸ κοινὸ χαρακτηριστικὸ: τὴν ἐπιβολὴ μέσω ἐνός κρατικῶν συστήματος ἀμέσου ἐλέγχου ἐπάνω σὲ ὅλες τὶς σημαντικὲς λειτουργίες τῶν κυριωτέρων ἐθνικῶν θεσμῶν, ἀπὸ τὶς ἐνοπλές δυνάμεις, τὴν οἰκονομία, τὸ δικαστικὸ σύστημα, τὶς ἐκκλησίες καὶ τὸν πολιτισμὸ. «Ἐλεγχὸ πού δὲν περιορίζεται μόνον στοὺς θεσμοὺς, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ σὲ ὅλες τὶς πτυχές τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν, τὶς ὁποῖες ἐπιχειρεῖ νὰ κατευθύνει πρὸς ἓνα οὐτοπικὸ ὄραμα, πού ἔχει θέσει ὡς σκοπὸ (π.χ. τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ, τὴν φυλετικὴ καθαρότητα, τὴν ἐθνικὴ ἀναγέννηση κ.λ.π.), τὴν ἀξία τοῦ ὁποῖου σκοποῦ τοποθετεῖ πάνω ἀπὸ τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐλευθεριῶν του, χρησιμοποιώντας ὅλα τὰ πρὸς τοῦτο θεμιτὰ καὶ ἀθέμιτα μέσα, τὰ ὁποῖα «ἐξαγιαζονται ἀπὸ τὸν ὑπέριστα σκοπὸ» γιὰ χάρι τοῦ ὁποῖου λαμβάνονται. Οἱ τρεῖς μεγάλοι ὀλοκληρωτισμοὶ πού ἀναδύθηκαν στὴν Εὐρώπη κατὰ τὸ πρῶτο ἡμῖσι τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, ὁ Κομμουνισμὸς, ὁ Ναζισμὸς καὶ ὁ Φασισμὸς ὑπῆρξαν παράγωγα τῶν ἰδιαίτερων ἱστορικῶν, πολιτικῶν, πο-

λιτιστικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν, πού διεμορφώθησαν στὴν Εὐρώπη περὶ τὰ τέλη τοῦ 19^{ου} καὶ στὶς ἀρχές τοῦ 20^{ου} αἰῶνα.

Γ'

Στὴ Γερμανία ὁ ναζισμὸς δὲν ἐκμεταλλεύθηκε μόνον, ὅπως ὁ ἰταλικὸς φασισμὸς, ἓνα πληγωμένο ἐθνικὸ αἶσθημα νικητῶν πού δὲν εἶδαν πέρα γιὰ πέρα ὀλοκληρωμένη τὴν νίκη τους, ἀλλὰ ἐκμεταλλεύθηκε ἓνα πολὺ βαθύτερο αἶσθημα. Οἱ Γερμανοὶ κράτησαν χρόνια πολεμώντας μὲ ὀλοκληρὸ τὸν κόσμον. Καὶ ἔκαναν θαύματα στὸν πόλεμο. Τὰ θαύματα αὐτὰ εἶχαν σαστίσει τοὺς ἐχθροὺς τους καὶ ἔκαναν τοὺς ἴδιους ὑπερήφανους. Καὶ ἦρθε μιὰ στιγμή πού κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ κόσμου ὀλοκληροῦ ἔσπασαν ἀτόματα. Δὲν μπόρεσαν οὔτε οἱ ἴδιοι νὰ καταλάβουν τὸ πῶς ἔσπασαν. Ὁ Χίτλερ τοὺς εἶπε ὅτι, ἂν ἔλειπαν οἱ Ἑβραῖοι δὲν θὰ ἔσπαζαν. Πρῶτὴ βαρεῖα ψύχωση αὐτῆ. Δεύτερη ψύχωση: ἐκείνη πού γεννήθηκε μέσα τους ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς ἀδικίας. Τὴν ὥρα πού ἔσπασε ἡ ἀντοχή τους καὶ ἔχασαν τὸν πόλεμο, στράφηκαν μὲ ἐλπίδα καὶ μὲ ἐμπιστοσύνη στὸν πρόεδρο τῶν ΗΠΑ *W. Wilson* ὅτι ἡ εἰρήνη θὰ ἦταν δίκαιη («δίκαιη» καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς γερμανικῆς). Καὶ ἀντὶ νὰ βροῦν μπροστὰ τὸν *Wilson*, ὄρθηκαν τὸν ἰσχυρὸ ἄνδρα τῆς Γαλλίας τὸν *Clemenceau*. Τὸ κακὸ ἦταν πῶς ἡ εἰρήνη τοῦ 1919 (συνθήκη τῶν Βερσαλλιών) ἔδωσε στοὺς Γερμανοὺς τὴν ἐντύπωση μιᾶς φοβερᾶς ἀδικίας εἰρήνης, χωρὶς νὰ εἶναι κἂν ἐξασφαλισμένη ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὄρων αὐτῆς. Καὶ οἱ σύμμαχοι ἄφησαν τοὺς ὄρους πού δὲν μπόρουσαν νὰ τηρηθοῦν πέρα γιὰ πέρα ὄχι μόνον νὰ ἰσχύσουν, ἀλλὰ δὲν εἶχαν κἂν τὴν πρόνοια νὰ τοὺς καταργήσουν ἀργότερα οἱ ἴδιοι. Καὶ ἄφησαν τὸν Χίτλερ νὰ τοὺς καταργήσει αὐτὸς δυναμικά. Δὲν δημιούργησαν λοιπὸν οἱ σύμμαχοι μονάχα τὶς ψυχολογικὲς καὶ ἠθικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν γένεση καὶ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ναζισμοῦ, ἀλλὰ χάρισαν ἀργότερα στὸν Χίτλερ τὶς

προϋποθέσεις για τις πρώτες παγκόσμιες νίκες, οι οποίες θάμπωσαν τὰ μάτια τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ.

Ἐνῶ στή Ρωσία σημειωνόταν ἡ πῶς συστηματική προσπάθεια ἀφανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου πού γνώρισε ἡ ἱστορία, ὁ κόσμος στήν διεθνή του ζωὴ περνοῦσε ἀπὸ τίς κρίσεις ἐκεῖνες πού ὀδηγοῦσαν ἀναπότρεπτα στὸν δευτέρου παγκόσμιου πόλεμο. Ἔτσι τὸ ἔτος 1933 ὁ Χίτλερ, ἀφοῦ ἐγίνε κύριος τῆς Γερμανίας παίρνει τίς δύο πρώτες μεγάλες ἀποφάσεις του. Ἡ Γερμανία ἀποσύρεται ἀπὸ τὴν παγκόσμια διάσκεψη τοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ ἀπὸ τὴν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Ἀπὸ τὴν στιγμή ἐκείνη, καταργώντας ὁ Χίτλερ οὐσιαστικά τὴν συνθήκη τῶν Βερσαλλῶν, μεταμορφώνει τὴν γερμανικὴ βιομηχανία σὲ πολεμικὴ βιομηχανία. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1935 παύει μάλιστα νὰ ὑποκρίνεται καὶ νὰ τηρεῖ προσήματα καὶ ἐγκαινιάζει πάλι ἐπίσημα καὶ φανερὰ τὴν καθολικὴ στρατιωτικὴ θητεία τῶν Γερμανῶν. Ἡ φωνὴ τοῦ Οὐίνστον Τσῶρτσιλ δὲν ξυπνάει κανένα ἀπὸ ὅσους κυβερνοῦσαν τὴν Ἀγγλία ἢ τίς ἄλλες μεγάλες Δημοκρατίες. Στὴν Ἀγγλία οἱ ἀρμόδιοι ἦταν εὐχαριστημένοι πού ὁ Χίτλερ στὶς πολεμικὲς του ναυπηγήσεις εἶχε δηλώσει ὅτι δὲν θὰ ξεπερνοῦσε τὰ 35% τοῦ συνολικοῦ τονάζ τοῦ πολεμικοῦ στόλου ὄλων τῶν μελῶν τῆς βρετανικῆς κοινοπολιτείας. Τὸ τί γινόταν μὲ τὴν ἀεροπορικὴ παραγωγή, αὐτὸ δὲν τοὺς ἀνησχοῦσε καὶ πολὺ. Ἡ Μάχη γιὰ τοὺς Ἀγγλους καὶ ἡ γραμμὴ Μαζινό γιὰ τοὺς Γάλλους εἶχαν θεωρηθεῖ μαγικὲς ἀσπίδες. Ἐνῶ στήν πραγματικότητα ἦσαν μαγικὲς μονάχα εἰκόνες.

Δ'

Παρὰ ταῦτα, στὸ μεσοδιάστημα αὐτὸ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν αἰσιόδοξοι, ὅσον καὶ ἂν ἐπυκνοῦντο τὰ δυσάρεστα προμηνύματα γιὰ τὸ μέλλον. Οἱ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο ὅτι ἤθελαν νὰ ζοῦν ὅσον τὸ δυνατόν ἐντονώτερα τὸν ἀμέριμον βίον, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴ ἐκείνη,

ἀκόμη καὶ προσποιοῦμενοι ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνοντο τὰ μελαγχολικὰ προμηνύματα.

Ἐξ ἄλλου, οἱ κυβερνήσεις τῶν Δυτικῶν Δημοκρατιῶν ἠσυχολοῦντο νὰ ἐκφωνοῦν ὠραίους λόγους γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ νὰ ὀργανώνουν διεθνῆ συνέδρια γιὰ τὴν κατοχύρωση αὐτῆς. Τὸ ζωντανώτερο παράδειγμα τῶν χρόνων ἐκείνων εἶναι τὸ Λοκάρνο. Στὸ ρωμαντικὸ ἐκεῖνο θέρετρο τῆς λίμνης *Maggiore* τῆς ἰταλόφωνης Ἑλβετίας, συνήλθαν γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν οἱ μεγάλοι τῆς ἐποχῆς. Θεωρητικὰ ἀπέβλεπαν νὰ συμπληρώσουν τίς ἀποφάσεις τῆς Κ.Τ.Ε., ἐδραιώνοντας ἐπὶ ἀσφαλῶν θεμελιῶν τὴν εἰρήνη. Ἡ βασικὴ ἀδυναμία τοῦ συμφώνου τοῦ Λοκάρνο ἢ ὅποια προδίκασε τὴν τελικὴ του χρεωκοπία παρὰ τοὺς θαυμάσιους λόγους πού ἐκφωνήθηκαν ἐκεῖ ἦταν ὅτι σὲ αὐτὸ ἀνεγνωρίζετο τὸ καθεστῶς τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλῶν, τὸ ὁποῖο περιεῖχε ὄρους ἀμφισθητήσεως συνόρων, γεγονὸς πού ὑπέσκαπτε τὴν εἰρήνη στὰ προσεχῆ ἔτη. Ἐπίσης, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλῶν κατεβάλετο προσπάθεια γιὰ τὴν διατήρηση τῆς εἰρήνης, ἀφ' ἐνὸς μὲ τὴν ἐπιδίωξη συμφωνίας στὸ θέμα τοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ φιλειρηνικὲς διακηρύξεις καὶ μὲ ἀποκηρύξεις τοῦ πολέμου.

Παράλληλα, ἐδημιουργεῖτο ἡ μικρὰ *Entente* (Ἐγκάρδιος συνεννόηση), μεταξὺ τῶν χωρῶν Τσεχοσλοβακίας, Ρουμανίας καὶ Γιουγκοσλαβίας) ἢ ὅποια τελοῦσε ὑπὸ τὴν προστασία τῆς Γαλλίας. Ἐξ ἄλλου ἀντιπατικὴ ἦταν ἡ στάση τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας στὸ θέμα τῶν πολεμικῶν ἐπανορθώσεων, ἄλλοτε μὲ τὴν ἐξάσκηση πιέσεων γιὰ τὴν αὔξηση τῶν ὠρῶν ἐργασίας τῶν γερμανῶν ἐργαζομένων καὶ ἄλλοτε μὲ μείωση αὐτῶν.

Μὲ ὅλην αὐτὴν τὴν ἀλλοπρόσαλη καὶ ἀνεκτικὴ ἐν πολλοῖς πολιτικὴ τῶν Δυτικῶν Δημοκρατιῶν, ὁ Χίτλερ προχωρεῖ στὶς ἐδαφικὲς του κατακτήσεις στήν Ρηνανία, τὴν προσάρτηση τῆς Αὐστρίας (1938) καὶ

τὴν κατάκτηση τῆς Τσεχοσλοβακίας (1938 - 39). Μάλιστα γιὰ τὴν ἐπέμβαση τῶν Γερμανῶν στὴν Τσεχοσλοβακία εἶχε προηγηθεῖ ἡ συνάντηση τοῦ Μονάχου μὲ συμμετοχὴ τῶν τεσσάρων μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας εἶχαν τὴν ψευδαίσθηση ὅτι διεσώθη ἡ Εὐρωπαϊκὴ Εἰρήνη γιὰ νὰ τεθοῦν ἐνώπιον τῆς σκληρῆς πραγματικότητος τὸν ἐπόμενο Αὐγουστο μὲ τὴν ἀπειλὴ τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας κατὰ τῆς Πολωνίας, πράγμα πὸ ὁδήγησε στὶς ἀρχὲς Σεπτεμβρίου στὴν ἔναρξη τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

Ε΄

Ἐξ ἄλλου, παρόμοιες διπλωματικὲς ἐνέργειες ἐκ μέρους τῶν ἑλληνικῶν κυβερνήσεων τοῦ μεσοπολέμου κατέτειναν στὴν ἐδραίωση τῆς εἰρήνης στὸν βαλκανικὸν χώρο, πρῶτα τὸ ὅποιο εἶχε ἰδιαίτερη ἀνάγκη ἡ Ἑλλάδα, προκειμένου νὰ ἐπουλώσει κατὰ τὸ δυνατόν τὶς σοβαρὲς πληγές, τὶς ὁποῖες εἶχε προκλήσει μετὰ τὸ ἔτος 1922 ἡ μικρασιατικὴ καταστροφή. Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴν ἔγιναν διαπραγματεύσεις μὲ τὴν Ἰταλία. Συγκεκριμένα, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1928 ὑπεγράφη στὴν Ρώμη ἀπὸ τὸν Ἑλ. Βενιζέλο καὶ τὸν Μουσσολίνι σύμφωνο φιλίας, τὸ ὁποῖον ἀποτελοῦσε συνεννόηση εὐρείας μορφῆς καὶ στὸ ὅποιο περιλαμβάνετο καὶ ὁ ὅρος γιὰ πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ ὑποστήριξη στὴν περίπτωσι κατὰ τὴν ὁποία «ἡ ἀσφάλεια καὶ τὰ συμφέροντα ἐνὸς τῶν συμβαλλομένων ἤθελαν ἀπειληθεῖ ἐξ αἰτίας διαίων ἐισβολῶν προερχομένων ἐξωθεν». Τὴν «ἀξία» μιᾶς τέτοιας συμφωνίας μπορεῖ νὰ ἐκτιμήσει κανεὶς μὲ τὸ τελεσίγραφο τοῦ Γκράτσι τὴν αὐγὴ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ, τὸ ἄλλο βασικὸ σκέλος τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδας ἦταν ἡ προσέγγισις μὲ τὴν Τουρκία. Ἡ ἱστορία ἀρχίζει πολὺ παλαιότερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης (1923). Τὸ 1930 συνέπεσε πάλι πρῶθυ-

πουργοὶ τῶν δύο χωρῶν νὰ εἶναι οἱ διαπραγματευτὲς τῆς Λωζάννης ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος καὶ ὁ Ἰσμέτ Ἰνονοῦ. Ἔτσι τὸ 1930 ἐγεννήθηκε στοὺς δύο πολιτικοὺς ἄνδρες ἡ ἰδέα, ὅτι θὰ ἦταν δυνατόν τὸ τέρας τῆς μακροχρονίου διαμάχης νὰ ἀποτελέσει ἀφετηρία νέας περιόδου φιλίας καὶ συνεργασίας. Πράγματι μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς ριζικῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ παρελθόντος καὶ ὕστερα ἀπὸ μακρὰς διαπραγματεύσεις, ὑπεγράφη στὴν Ἄγκυρα (10 Ἰουνίου 1930) σύμβασις ἐκκαθαρίσεως ὄλων τῶν θεμάτων τῶν μειονοτήτων καθὼς καὶ συμφωνία α) φιλίας, οὐδετερότητας καὶ διαιτησίας β) ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν καὶ γ) εἰδικῆς ἐμπορικῆς συμβάσεως.

Στὸ ἴδιο κλίμα γιὰ τὶς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις ἐκινήθησαν καὶ ὅλες οἱ ἑλληνικὲς κυβερνήσεις κατὰ τὴν δεκαετία τοῦ 1930. Κατὰ τὴν εἰσβολὴ τῶν Ἰταλῶν (Ὀκτώβριος 1940) καὶ Γερμανῶν (Ἀπρίλιος 1941) κατὰ τῆς Ἑλλάδας, ἡ Τουρκία περιορίσθηκε σὲ στάσις οὐδετερότητας.

Στὸ ὅλο πνεῦμα σταθεροποιήσεως τῆς εἰρήνης στὸν βαλκανικὸν χώρο ἐντάσσονται καὶ οἱ διπλωματικὲς πρωτοβουλίες μὲ τὴν σύναψιν τοῦ βαλκανικοῦ συμφώνου. Οἱ σχετικὲς ζυμώσεις ἄρχισαν τὸ ἔτος 1930 μὲ τὴν ἐνθάρρυνση ἄλλοτε μὲν τῶν μεγάλων δυνάμεων, ἄλλοτε δὲ μὲ τὴν καχυποψία των.

Βασικὴ προϋπόθεσις γιὰ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἐν λόγω πρωτοκόλλου ἦταν ἡ ἐκ μέρους τῶν συμβαλλομένων κρατῶν ἀποδοχὴ τοῦ ὑφισταμένου *status quo* τῶν συνόρων τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, γεγονός τὸ ὁποῖον δὲν ἀπεδέχτο ἡ Βουλγαρία, διατηροῦσα τὶς προθέσεις της γιὰ τὴν ἐν καιρῷ προσάρτησιν τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης. Τὸ βαλκανικὸν σύμφωνον ὑπεγράφη στὶς 9 Φεβρουαρίου 1934 στὴν Ἀθήνα (στὴν αἴθουσα τῆς Ἀκαδημίας) ἀπὸ τὴν Γιουγκοσλαβία, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ρουμανία καὶ τὴν Τουρκία καὶ ἐκυρώθη ἀπὸ τὴν Βουλὴν τὸν ἐπόμενον Μάρτιον.

ΣΤ΄

Έτσι λοιπόν παρά τις διακηρύξεις περι ειρήνης από το Λοκάρνο και τις συμφωνίες του Μονάχου, τὰ τριμερή σύμφωνα και τὸ βαλκανικό σύμφωνο γιὰ τὴν περιοχὴ μας, ἡ εἰρήνη στὴν Εὐρώπη δὲν διασώθηκε, ἀλλὰ ἐπεκράτησε ὁ γερμανικὸς μιλιταρισμὸς στὴν μορφὴ τοῦ ναζισμοῦ. Ἡ εἰσβολὴ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, μὲ πρόσχημα τὸν διάδρομο τοῦ Ντάντσιχ στὴν Πολωνία τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1935 ὑπεχρέωσε τὴν Γαλλία καὶ τὴν Ἀγγλία, ὡς ἐγγυήτριες δυνάμεις τῆς Πολωνίας νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμο στὴν Γερμανία, πού στὴν συνέχεια ἐπῆρε παγκόσμιες διαστάσεις γιὰ νὰ τερματισθεῖ τὸν Μάϊον τοῦ 1945, ἀφήνοντας δεκάδες ἑκατομμύρια νεκροὺς καὶ ἀναπήρους, ἐρείπια στίς πολιτείες καὶ τὴν ὑπαιθρον, ἀλλὰ καὶ στίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴν «μεταξὺ τῶν δύο πολέμων», στὸ ὁμόνυμο βιβλίο του ὁ ἀείμνηστος π. Σεραφεῖμ Παπακώστας γράφει: «Ὁ εἰκοστὸς αἰὼν ἦλθε, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ εὐτυχία. Πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ τῆς εὐτυχίας ἦλθεν ἡ δυστυχία. Μόλις ὁ εἰκοστὸς αἰὼν ἀνέτειλεν, ἐφάνη μᾶλλον σιδηροῦς καὶ ὄχι χρυσοῦς. Σίδηρον πυρακτωμένον προσέφευγεν εἰς τῆς ἀποστασίας τὰ τέκνα. Πόλεμον φρικτὸν πού πρῶτην φορὰν ὠνομάσθη παγκόσμιος. Πόλεμον πού ἐξήτησε δέκα ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων τὸ αἷμα, ἐπάνω εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας των. Καὶ ἐπιδημίαν πρωτοφανῆ καὶ πανευρωπαϊκὴν, τὴν γρίπην, πού ἔρριπεν εἰς τὸν τάφον ἄλλα εἰκοσιν ἑκατομμύρια. Ἐπειτα τόσην ἄλλην φθορὰν καὶ ἀπώλειαν καὶ δυστυχίαν. Ἄλλὰ «θαροεῖν χρή», εἶπαν οἱ γενναῖοι. Βλέπετε δὲν ἀποκάμνει ὁ ἄνθρωπος πού

ἀποστατεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ παίρνει τὸν δρόμον τοῦ ἀσώτου, δὲν ἀποκάμνει εἰς τὴν ἐπιμονήν, μὲ τὴν ὁποίαν κατεργάζεται τὸν ὄλεθρόν του, ὅπως καὶ ὁ ψυχοπαθής, ὁ μανιακὸς πού ἐφευρίσκει τόσους τρόπους διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν αὐτοκτονίαν. Καὶ ἂν ἰδιοτροπῆ, εἶπαν, ὁ εἰκοστὸς αἰὼν, ἡμεῖς καλὰ καὶ σώνει, μακρὰν ἀπὸ τὸν Θεόν, καταργούντες τὸν Θεόν, θὰ τὸν κάμωμεν «Χρυσούν».

»Ἐχρειάζετο προφητικὴ ἔμπνευσις διὰ νὰ προεῖπη κανεὶς ποῖον θὰ ἦτο τὸ κατάντημα; Οἱ γνωρίζοντες τὴν δύναμιν τῶν ἠθικῶν νόμων δὲν εἶχαν καμμίαν δυσκολίαν νὰ τὸ προεξαγγείλουν. Ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος δὲν ἰσχύει μόνον εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἠθικόν. Ὁρισμέναι αἰτίαι ἔχουν ἀφευκτα ὠρισμένα ἀποτελέσματα. Ὅπου ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ζωὴ ἁμαρτίας, ὅπου ἀποστασία ἀπὸ τὸν νόμον καὶ τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ καὶ μία ἰσχυροτάτη ἠθικὴ αἰτία, ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ ὡς ἀφευκτον συνέλειαν τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀπώλειαν. Τὸ εἶπε σαφῶς ὁ Νομοθέτης τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν νόμων: «Τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος» καὶ «Οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπωλοῦνται».

Καὶ οἱ λόγοι αὐτοὶ τῆς Γραφῆς εὐρηκαν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν στὴν περίπτωσιν τῆς περιόδου τοῦ μεσοπολέμου μὲ τραγικὴ κατάληξιν τὴν ἐκρηξιν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου».

Καὶ ἄς λάβωμε ὑπ' ὄψην μας ὅτι αὐτοὶ οἱ Θεῖοι Νόμοι τῶν συνπειῶν τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἰσχύουν καὶ γιὰ τοὺς καιροὺς μας πού χαρακτηρίζονται καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΡΑΨΩΔΙΑ ΣΤΟ ΦΩΣ!

Α' Όράματα κι Έλπίδες

*Όποιος θά πέσει τώρα,
του χρέους κρατώντας την άσπιδα,
περνά στο Φῶς.*

Στέφανος Μπολέτης

1. Προανάκρουσμα

Έχουν περάσει 60 χρόνια από τότε που πρωτοκυκλοφόρησε ή «Ραψωδία 1940 - 1946» του ποιητή των ελεύθερων ψυχών Στέφανου Μπολέτη κι 66 από τὸ Μεγάλο Έπος. Ποιὸς θυμάται σήμερα ἐκείνα τὰ συγκλονιστικὰ γεγονότα καὶ κυρίως τὸ εἰδικὸ βάρος τους;

Εκείνος που ἔδωσε τὸ εἰδικὸ βάρος τοῦ Μεγάλου Έπους τοῦ νεότερου ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ χρέος τοῦ αὔριο, μὲ τρόπο ἀριστουργηματικὸ, εἶναι ὁ ποιητὴς Στέφανος Μπολέτης.

Ἡ *Ραψωδία* του εἶναι ἡ ποιητικὴ ἔκφραση τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ ἡ προφητικὴ λαλιά, γιὰ τὸ Ὅραμα καὶ τὴν Ἐλπίδα τοῦ αὔριο. Ὅποιος τὴν ἔχει διαβάσει καὶ τὴν ξαναδιαβάσει μὲ μάτι καθαρὸ κι ἀνοιχτὸ μυαλὸ θὰ βρεῖ συμπυκνωμένη σὲ στίχους ἀριστουργηματικούς ὁλόκληρο τὸ ἱστορικὸ γεγονὸς καὶ τὴν προφητικὴ ἔλπίδα γιὰ τὴν καινούργια μέρα, ποὺ δυστυχῶς δὲν ἔφτασε...

Τὸ προανάκρουσμα τοῦ πολέμου, «ὁ μούγκρος τοῦ ἐπερχομένου κεραυνοῦ», ἔφτασε στὴν πατρίδα μας μὲ τὰ νέφη ποὺ ἄρχισαν νὰ τὴν σκεπάζουν σχεδὸν ἀμέσως μὲ τὸ ξέσπασμα τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ὁ ποιητὴς, βλέπει μπροστά του, τοὺς βάρβαρους ἐπιδρομεῖς, νὰ φτάνουν «μ' ἀνέμων οὐρλια». Βλέπει νὰ ὀρμῶν «Στρατοὶ / ποὺ τ' ἄνθια ἔγερναν / στὸ πέρασμά τους. /

Στρατοὶ / π' ἄφηναν πίσω τους / μύριους / θανάτους». Ὁ Φασιζμὸς εἶχε καταλάβει μιὰν ὁλόκληρη αὐτοκρατορία, τὴν Αὐτοκρατορία τῆς Ἀθῆσυνίας. Κι ὁ Ναζισμὸς εἶχε σαρώσει τὴν Εὐρώπη. Μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κράτη, ποὺ κάποτε θαύμαζε ὁ κόσμος, πέφτανε τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο. Ὅπως τὰ λουλούδια στὸ πέρασμα τοῦ λίβα.

2. Οὐδέτερη ἀλλ' ἀποφασισμένη...

Ἡ Ἑλλάδα ἦταν χώρα εἰρηνικὴ, μὲ φῶς πλημμυρισμένη. Καὶ πάσχιζε νὰ μείνει μακριὰ ἀπὸ τὴ δίνη, τὸ ρούφουλα τοῦ πολέμου. Νὰ μείνει οὐδέτερη. Τ' ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὁ τότε πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας στὴν Ἀθήνα, ὁ Ἐμμανουέλε Γκράτσι, μὲ ὅσα γράφει στὸ βιβλίο του «Ἡ Ἀρχὴ τοῦ τέλους. Ἡ ἐπιχείρησις κατὰ τῆς Ἑλλάδος»!

Ὅταν, στίς 3 τὰ ξημερώματα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, ὁ Γκράτσι πῆγε μαζί μὲ τὸν στρατιωτικὸ ἀκόλουθο καὶ τὸν διερμηνέα του στὴν Κηφισιά, νὰ ἐπιδώσει τὸ «κείμενο τῆς διακοινώσεως» στὸν Ἑλληνα πρωθυπουργό, «ὁ Μεταξᾶς ἄρχισε νὰ (τὸ) διαβάσει. Τὰ χέρια ποὺ κρατοῦσαν τὸ χαρτί ἔτρεμαν ἐλαφρὰ καὶ μέσα ἀπὸ τὰ γυαλιὰ ἔβλεπα τὰ μάτια νὰ δουρκώνουν, ὅπως συνήθιζε ὅταν ἦταν συγκινημένος».

Στὴ συνέχεια ὁ Ἰταλὸς πρεσβευτὴς μιλάει γιὰ τὴν ἀταλάντευτη ἀπόφαση τοῦ Ἑλληνα πρωθυπουργοῦ στὴν ἰταλικὴ ἱαμότητα: «Ἡ εὐθύνη τοῦ πολέμου αὐτοῦ βαρύνει ἀποκλειστικὰ τὴν ἰταλικὴ Κυβέρνηση. Ἡ Κυβέρνησή σας ἤξερε κάλλιστα ὅτι

ή Ελλάδα τὸ μόνο ποῦ ἐπιθυμοῦσε ἦταν νὰ παραμείνει οὐδέτερη, ἀλλ' ὅτι ἡμεθα ἀποφασισμένοι νὰ ὑπερασπισθοῦμε τὸ ἐθνικὸ ἔδαφος ἐναντίον οἰουδήποτε». Ὁ Ἕλληνας Πρωθυπουργὸς εἶχ' ἐκφράσει, κείνη τὴ στιγμή, τὴν ὁμόφωνη καὶ μεγαλειώδη ἀπόφαση τοῦ ἔθνους, τὸ Μεγάλο Ὅχι στοὺς ἐπίδουλους!...

Τὸν θαυμασμό του γιὰ κείνο τὸ «Ὅχι» εἶχε ἐκφράσει καὶ ὁ τότε Ἀμερικανὸς πρεσβευτὴς στὴν Ἀθήνα: «Ἀργότερα ὅταν ἐπισκέφθηκα τὸν Μεταξᾶ καὶ πῆγα νὰ τὸν συγχαρῶ, ἐκείνον καὶ τὴν κυβέρνησή του, γιὰ τὴν θαρραλέα του στάση... ὁ Μεταξᾶς μὲ μάτια διάπλστα ἀπὸ ἀπορία, θυμᾶμαι, μοῦ εἶπε: Πρέπει κανεὶς νὰ ζῆ στὸ ὕψος τῶν παραδόσεών του...»².

Ὁ Ἕλληνας Πρωθυπουργὸς δὲν ἔκαμε ἄλλο ἀπ' αὐτὸ ποῦ ὑπαγορεύει ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία. Τὸ βεβαιώνουν καὶ οἱ πολιτικοὶ του ἀντίπαλοι, ὅπως ἡ Βιργινία Ζάννα³.

Ὁ Μπολέτης ζωγραφίζει μὲ λάμπτοντες στίχους ἐκείνη τὴν ὑπέροχη Ελλάδα: «*Τὴν πρῶτ' ἡλίου λάμπουσαν / ἡμέρα, / στὴν Ἑλλάδα / τὴν ἔδωσ' ὁ Θεός. / Εἶπε / καὶ Φῶς πλημμύρισαν / ξανθοί, / γαλάζιοι / τόποι: / ἀκρόγιαλα, / κοιλάδες καὶ κρυστάλλινα βουνά*»⁴. Στίχοι ποῦ μᾶς πᾶνε στὸ πρῶτο κεφάλαιο τῆς Γένεσης γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου!

3. Ὑπόγειες προκλήσεις.

Χώρα εἰρηνικὴ λοιπὸν ἡ Ελλάδα, ποῦ τότε οἱ ἐπίδουλοι δὲν σεβάστηκαν τὴ θέλησή της νὰ μείνει οὐδέτερη καὶ λεύτερη. Ἡ φασιστικὴ Ἰταλία τὴν προκαλοῦσε. Τὸ Δεκαπενταῦγουστο τοῦ 1940, ἀνήμερα τῆς Παναγίας, ἦρθε ἡ πρώτη πρόκληση. Ὁ τορπιλισμὸς τοῦ πολεμικοῦ μας «Ἑλλη» στὸ λιμάνι τῆς Τήνου. Μιά μεγάλη πρόκληση καὶ ἓνα μεγάλο λάθος γιὰ τὸν προκαλέσαντα.

Ὁ ἴδιος ὁ Γκράτσι, στὸ διβλίο ποῦ προαναφέραμε, χαρακτηρίζει μεγάλο λάθος τὸν τορπιλισμὸ τῆς «Ἑλλης». Γιατὶ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴ σύσφιξη τῆς ὁμοψυχίας τῶν Ἑλλήνων, ποῦ τὴν μεταβάλλει «σὲ ἀρραγῆ

ἐνότητα ψυχῶν καὶ ὄπλων, ἀποφασισμένη νὰ ἀμυνθῆ». Στὴν ἀπογευματινὴ ἐφημερίδα τῆς ἐποχῆς (17 Αὐγούστου 1940). «Ὁ Τύπος» διαβάσουμε: «Κανεὶς ἀπὸ τὸν λαὸν δὲν ἐκλονίσθη. Ἀντὶ φόβου, ἢ δολοφονίας τῆς «Ἑλλης» ἐνέπνευσεν ἀποφασιστικότητα... Τὸ πλήγμα ἔκαμεν ὅλους τοὺς Ἕλληνες νὰ καταλάβουν ὅτι εἶναι μιὰ οἰκογένεια».

Ἡ Ελλάδα, ἂν καὶ γνωρίζει τὸν δολοφόνου, δὲν τὸν φανερώνει. Στὸ ἐπίσημο ἀνακοινωθέν, τῆς 16 Αὐγούστου 1940, περιγράφεται μὲ κάθε λεπτομέρεια ὁ τορπιλισμὸς, χωρὶς ν' ἀναφέρετο τίποτα γιὰ τὴν ἐθνικότητα τοῦ ὑποβρυχίου. Ὅμως ὅλοι τὸν ξέρουν τὸν δολοφόνου. Καὶ πρώτη ἡ Παναγία ἢ Μεγαλόχαρη τῆς Τήνου.

4. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς ὀδηγεῖ...

Ἡ Παναγία γίνεται ὁ στρατηλάτης στὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα τοῦ νεότερου ἑλληνισμοῦ: «*Τῆς Ὑπερμάχου τ' ὄραμα ἀκολουθοῦμε / ὀρθοί, / ἐνάντια στῶν μυριῶν τὰ τόξα / κ' ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς ὀδηγεῖ / ἀπὸ τὴ μιά, στὴν ἄλλη νίκη / ἀπὸ τὴ μιά στὴν ἄλλη δόξα*», θὰ τραγουδήσει διθυραμβικὰ ὁ Μπολέτης.

Πρὶν λήξει τὸ τελεσίγραφο⁵ τοῦ Ἰταλοῦ φασίστα, οἱ ἄναδροι ἐπιτίθονται. «Αἱ ἰταλικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις προσβάλλουν ἀπὸ τῆς 5.30' σήμερον τὰ ἡμέτερα Τμήματα προκαλύψεως τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου», πληροφορεῖ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ τὸ πρῶτο πολεμικὸ ἀνακοινωθέν τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, στίς 28 Ὀκτωβρίου 1940. Τὴν ἴδια μέρα ἀκολουθεῖ καὶ δεῦτερο: «Παρὰ τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας ἐβλήθησαν στρατιωτικοὶ τινὲς στόχοι ἄνευ ζημιῶν. Βόμβα ριφθεῖσα ἐπὶ τῆς πόλεως Πατρῶν ἔσχεν θύματα ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ».

«*Φθάνουν / μὲ τέρατα χαλύβδινα καὶ ὄπλα βαρεῖά, / τὴ γῆ τραντάζουν. / «Οὗτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις / ἡμεῖς δὲ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ...»*»⁶. Ἄ, βάραβροι τὸ ξεχάσατε: «*Βάνδαλοι δὲν πατοῦν / στὴν Ὀλυμπία, / στὴν Κνωσσό, / στὸν Παρθενώνα*». Οἱ Ἕλληνες καὶ πάλι στίς ἐπάλλξεις:

«Τ' ἀστροπελέγια τῶν ὄπλων μας βροντοῦν,
/ καὶ τῶν σπαθῶν / οἱ ἀστραπεῖς / τυφλώ-
νουν...»⁷.

Τὰ πρῶτα, λοιπόν, θύματα, ἀπὸ τὸν ἄμαχο πληθυσμό, στὴν Πάτρα. Ἡ ἰταλικὴ ἀεροπορία χτυπάει τοὺς ἀμάχους! Ἐνα ἰταλικὸ ξεφεύγει κι ἔρχεται στὴν Πύλο. Πετᾶει χαμηλὰ στὸ λιμάνι. Κάνει στροφή πάνω ἀπ' τὴν πλατεία τῶν Τριῶν Ναυάρχων. Εἶν' ἡ ὥρα ποὺ σχολοᾶει τὸ Γυμνάσιο. Ἐμεῖς τὸ βλέπουμε καὶ τὰ χάνουμε. Πρῶτῃ φορᾶ βλέπαμε ἀεροπλάνο! Ὁ πρόξενος τῆς Ἰταλίας στὴν Πύλο, Ἐ λ λ η ν α ς π ὕ λ ι ο ς, στὴν καταγωγή, βρίσκεται στὴ πλατεία. Ἀναγνωρίζει τὴν ἐθνικότητα τοῦ ἀεροπλάνου καὶ φωνάζει μ' ἐνθουσιασμό: ἔ κ ο λ ο ! Νᾶτο! Αὐτὴ ἡ φωνὴ συνεχίζει ἀκόμη καὶ σήμερὰ ν' ἀκούγεται στριγκλὴ σ' αὐτιά μου. Ἴσως τὸ δωδεκάχρονο τῆς ἡλικίας μου νὰ ἦταν ἡ αἰτία. Στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου, ἂν θυμᾶμαι σωστά, μιὰ ὄδιδα ἀπὸ ἰταλικὸ ἀεροπλάνο τρύπησε τὸν τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ τοῦ προξένου!...

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χ ρ ὄ σ α ν θ ο ς ἐμψυχώνει τὸ λαὸ μὲ μῆνυμά του: «... Ἡ Ἐκκλησία εὐλογεῖ τὰ ὄπλα τὰ ἱερά καὶ πέποιθεν ὅτι τὰ τέκνα τῆς Πατρίδος εὐπειθῆ εἰς τὰ κελεύσματα Αὐτῆς καὶ τοῦ Θεοῦ θὰ σπεύσουν ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ νὰ ἀγωνισθοῦν ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν καὶ τῆς Ἐλευθερίας καὶ τιμῆς καὶ θὰ συνεχίσουν οὕτω τὴν ἀπ' αἰῶνων πολλῶν ἀδιάκοπον σειρὰ τῶν τιμῶν καὶ ἐνδόξων ἀγώνων καὶ θὰ προτιμήσουν τὸν ὠραῖον θάνατον ἀπὸ τὴν ἄσχημον ζωὴν τῆς δουλείας». Ὁ Μπολέτσης θὰ γράφει: «Ἵσραῖος εἶν' ὁ θάνατος, / ὠραῖος. / Ὅποιος πεθαίνει τώρα περνᾷ στὸ φῶς...».

Εἶναι συγκλονιστικὴ ἡ στάση τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς στὸ κάλεσμα γιὰ ἀντίσταση κι ἐλευθερία. Γιὰ Φῶς! Γιὰ μιὰ τέτοια στάση μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἐφημερίδα *Ἐλεύθερον Βῆμα* (2.3.1941). Πρόκειται γιὰ τὴ συγκλονιστικὴ θέληση ἐνὸς τραυματία τοῦ εὐδρομου «Ἑλλη»: «Ὁ μοναχογιὸς μου λοχίας Μίλτος ἔπαυσε νὰ ζῆ δίνοντας τὴ ζωὴ του

στὸν Μεγάλο τῆς πατρίδας ἀγῶνα. Καὶ τώρα θὰ προσπαθήσω ἐγώ, μὲ τὴν μισὴ ζωὴ ποὺ μοῦ ἀπομένει, νὰ μεγαλώσω τὰ μικρὰ μου κοριτσάκια γιὰ νὰ τίς δημιουργήσω μεγάλες καὶ τίμιες Ἑλληνίδες, ποὺ νὰ ὑπερφηφανεῦνται λέγοντας, ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχω καὶ ἐγὼ στὴ ζωὴ, ὅτι εἶναι ἀδελφές ἐνὸς λοχίου ἥρωα καὶ κόρες ἐνὸς πατριώτη πατέρα». Τίμιες Ἑλληνίδες, λοιπόν, ὄνειρεύεται τίς κόρες τοῦ ὁ ἀνάπηρος πατέρας! Τίμιες Ἑλληνίδες! Ὅχι «γυναικουλες» τῆς ἡρεμῆς ζωῆς, μανάδες μὲ πνιγερὴ ἀστικὴ νοοτροπία δισβάσταχτη...

5. Ἡ «Πρῶτῃ Σφραγίδα»

Ὁ Μπολέτσης ἀνοίγει τὴν «Πρῶτῃ Σφραγίδα» τῆς *Ραψωδίας* του μὲ τὸ διθύραμβο του «ΟΧΙ»: «Φουντῶνει τ' Ὅχι, ἀγριεῦσι, γιγαντῶνει. / Πᾶει καὶ πάει / μὲ πέλαα, μ' ἀνέμους, μὲ ποτάμια... / Φλογέρα γίνεται / στοῦ κάμπου τὰ καλάμια, / θυμῶν ὀρχήστρα πέρα, / στῆς Πίνδου τὸν ἀγέρα». *Κι ὁ διθύραμβος γίνεται παιάνας, ἄσμα ἐπινίκιο: «Κι' εἶδ' ἀρχαγγέλους τιμωροῦς, / ἀμούστακα παιδιὰ, / ρομφαεῖς νὰ παίξουν, κι' ἅπαντα / κάστρα / νὰ γκρεμίζουν».*

Ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ ποιητικὴ φλέβα πήδακες ξεπηδοῦν οἱ στίχοι γιὰ τὸ Μεγάλο Ὅχι! Ὁ Νικηφόρος Βρεττάκος γράφει: «*Στρώματα - στρώματα ἢ χαρὰ μέσα μου / κρατοῦσε / ν' ἀστράψει ὅπως ὁ κεραυνὸς σχίζοντας τὸ σκοτάδι / ... / ἀπὸ διάσελο σὲ διάσελο κι' ἀνοίγοντας / τὸ στόμα σου μὲς τῆ φωτιά: Ὅχι! χιλιάδες Ὅχι! / Ὅσα εἶν' τὰ δέντρα αὐτῆς τῆς γῆς κι ὅσες οἱ πέτρες, Ὅχι!*».

Εἶναι χαρακτηριστικοὶ γιὰ τὴν καυστικότητα τοὺς οἱ στίχοι ἐνὸς Ἑλληνα λοχία, ποὺ ἔστειλε ἀπὸ τὸ μέτωπο καὶ δημοσιεύθηκαν σὲ κάποιες ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς: «Τί ζητᾶτε Ἴταλοι / ἀπ' τὴν Ἥπειρο; / στὸν τόπο τὸ δικό μας; / Γρήγορα σᾶς ἔφτασεν / ἡ ὥρα ἢ κακιὰ. / Γρήγορα σᾶς ἔφαγεν ἡ λόγχη τοῦ τσολιά!» *Κι ὁ στρατιώτης Α. Τσιμάρης γράφει ἀπὸ τὸ μέτωπο: «Θὰ διώξομεν τοὺς Ἴταλους / ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν / γιὰ νὰ γλιτώσωμεν κι ἐμεῖς / ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν»⁸.*

6. Ἡ πληγωμένη Παναγία

Ἡ Μεγαλόχαρη, ἡ πληγωμένη Παναγία τῆς Τήνου, θά γίνει ὁδηγός καί σκέπη τοῦ στρατοῦ μας, σκεπάζοντας μὲ τὸ μοφόρι τῆς τὸν Ἕλληνα φαντάρο. Ὁ Μπολέτσης τῆς ἀφιερώνει τὸ τέταρτο ποίημα τῆς *Ραψωδίας* του.

Οἱ φαντάροι μας βλέπουν καθημερινὰ τ' ὄραμα τῆς Παναγιάς. «Δὲν μπορῶ νὰ σοῦ γράψω τὰ θαύματα ποὺ γίνονται. Τὴν Εὐαγγελίστρια καθημερινὰ τὴν βλέπομεν. Ἔχομεν πίστιν ποὺ δὲν τὴν ἔχει κανεὶς...», γράφει ἀπ' τὸ μέτωπο ἑνας φαντάρος⁹. «Δὲν εἶναι μόνον οἱ στρατιῶται μας ποὺ βλέπουν τὴν Παναγίαν νὰ τοὺς ὀδηγῇ... Ἴταλοι αἰχμάλωτοι, ἀνακρινόμενοι, κατέθεσαν ὅτι βλέπουν καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τὸ ἰδικόν των μιὰν μαυροφορεμένην γυναίκα νὰ προχωρῇ ἔμπρὸς ἀπὸ τὰς τάξεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ νὰ τὸν ὀδηγῇ ἐναντίον των»¹⁰.

Συγκινητικὴ εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ Γιάννη Τσαρούχη, τοῦ γνωστοῦ ζωγράφου, γιὰ τὸ πῶς εἰκόνισε τὴν Παναγία, ὅταν βρισκόταν στὸ μέτωπο: «Ἦστερα ἀπὸ πολλὰς ἔρευνες βρέθηκε ἕνα καπάκι ἀπὸ κιβώτιο ρέγγας... Ἐκεῖ ἀπάνω ζωγράφισα τὴν Παναγία τῆς Νίκης. Ὅταν τέλειωσε, τὴν ἐθαύμασαν ὅλοι οἱ στρατιῶτες, καὶ ἕνας λοχαγὸς μὲ παζάρευε νὰ τοῦ κάμω μιὰ ἴδια γιὰ τὴν Κέρκυρα».

Ἰδιαίτερη προσοχὴ ἀξίζει ἡ μαρτυρία τῶν ξένων: «Οἱ Ἕλληνες, γράφει ὁ *Flurence A. Stowe*¹¹, εἶναι λαὸς θρησκός. Ἔχουν μιὰ ἰδιαίτερη εὐλάβια γιὰ τὴν Παναγία. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀγῶνα ἀκούγαμε γιὰ περιεργὰ συμβάντα. Ἕνας σκοπὸς σὲ ὑπηρεσία εἶδε μιὰ γυναίκα καὶ τὴν ἐδιώξε λέγοντάς της ὅτι δὲν ἦταν τόπος αὐτὸς γιὰ μιὰ γυναίκα. Ὅμως ἡ Παναγία (γιατὶ ἐκεῖνη ἦταν) ἀπάντησε πῶς ἦταν ἐκεῖ ὁ τόπος της καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Ἄλλη φορὰ πάλι, παρουσιάστηκε ἡ Παναγία σ' ἕναν τραυματία καὶ τὸν διέταξε νὰ μεταφερθῇ τὸ εἰκόνομά της ἀπὸ τὴν Τήνο στὸ μέτωπο, γιατί ἤθελε νὰ πολεμήσῃ μαζί μὲ τὸν λαὸ της. Γεγονὸς εἶναι, ὅτι στίς ἀρχὲς ἀκόμα τοῦ

πολέμου, ἕνα ἀντιτορπιλικὸ ἐστάλη στὴν Τήνο, ἔβαλε μὲ ἱεροπρέπεια στὸ πλοῖο τὸ εἰκόνομα καὶ τὸ μετέφερε στὸ Ἀλβανικὸ μέτωπο...»

Τὸ μακροβίον περιοδικὸ «*Ἡ Ζωὴ*» δημοσίευσε στίς 10.12.1940 τὸ γράμμα ἐνὸς φαντάρου στοὺς γονεῖς του, ὅπου, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, γράφει: «... γιὰ ὅλα τὰ ἑλληνόπουλα τοῦ μετώπου φροντίζει ἡ Μεγαλόχαρη». Στὴ συνέχεια δημοσιεύεται τὸ γράμμα ἐνὸς πατέρα στὸ γιό του, στὸ μέτωπο: «*Ὁ Θεὸς νὰ εἶναι μαζί σου καὶ μαζί μὲ τὴν Πατριίδα μας. Τὰ χωράφια θὰ τὰ ὀργώσουμε ἐμεῖς μὲ κάθε τρόπο. Μὴ στενοχωριέσαι. Ἡ Μεγαλόχαρη τῆς Τήνου θὰ κἀνὴ τὸ θαῦμα της καὶ θὰ σᾶς δώσῃ μεγάλη δόξα*».

Κι ὁ Στέφανος Μπολέτσης θὰ βροντοφωνᾷε στοὺς ἐπιδρομεῖς: «*Ποῦ πᾶτε; / ἀπὸ δῶ πέρα δὲν περνᾶτε. / Κεῖ κάτου / εἶν' ὁ Μαραθῶνας, τὰ Ψαρά / τὰ κόκκαλα τῆς Χαΐδως καὶ τῆς Μόσχως / τοῦ Διάκου, / τῶν Τζαβέληδων καὶ τοῦ Νικηταρά*». Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἱερὴ παρακαταθήκη καὶ δύναμη δὲν εἶχε ὑπολογίσει τὸ ἰταλικὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο ὅταν «ἦταν ἀπόλυτα πεπεισμένο ὅτι δὲν θὰ ἐσημειώνετο καμιὰ ἀξιόλογη ἀντίσταση»¹². Καὶ ὅτι «γιὰ τὸν στρατιωτικὸ περίπατο πρὸς τὴν Ἀθήνα ἔφταναν καὶ μὲ τὸ παραπάνω οἱ λίγες μεραρχίες ποὺ εἶχαμε στὴν Ἀλβανία, μὲ τὴν ἐνίσχυση τῶν ἀλβανικῶν συμμοριῶν»¹². Ὅμως ὁ ποιητὴς θὰ τοὺς θυμίσει, ὅτι «*Στὴ γῆ / μὲ τὰ καλλίγραμμα βουνά, / ποὺ διθυράμβους λέν οἱ ἀνέμοι, / δὲν περνᾶτε*»...

7. Χιόνι καὶ λάσπη.

Τὸ χιόνι ἦταν πάντα ὁ ἐχθρὸς τοῦ πολεμιστῆ. Ἀπ' τὸν καιρὸ τῆς κλεφτουργιάς κι ἀκόμα πέρα. Πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια μιλάνε γιὰ τὰ χιόνια ποὺ περιμένε ἡ κλεφτουριά νὰ λιώσουν, νὰ ξαναπάρει τὰ βουνά. Ὅμως ὅταν σιγολιώνει τὸ χιόνι, φέρνει τὸν ἄλλο ἐχθρὸ, τὴ λάσπη. Καὶ τοῦτος εἶναι πιὸ μοχθηρὸς, ἀπαίσιος!

Ἔτσι περιγράφει τοῦτον τὸν ἐχθρὸ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἐλύτης στὴν ἀνεπανάληπτη

ποιητική του σύνθεσης, «*Τὸ Ἄξιον Ἔστι*»: «Νύχτα πάνω στὴ νύχτα βαδίζαμε ἀστάμα- τητα, ἕνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο, ἴδια τυφλοί. Μὲ κόπο ξεκολλώντας τὸ ποδάρι ἀπὸ τὴ λάσπη, ὅπου φορὲς, ἐκαταβουλιάζαμε ἴσα- με τὸ γόνατο». Πιὸ μελανή εἶναι ἡ περι- γραφή τοῦ Γιάννη Μπεράκη στὸ βιβλίο του *Τὸ Πλατὺ Ποτάμι*: «Δὲν εἶχα δεῖ, οὔτε νο- μίζω πὼς θὰ δῶ ξανά τέτοια λάσπη στὴ ζωή μου. Πάταγες στὴν ἀρχὴ ἀνύποπτος πάνω της καὶ βυθίζοσουν, βούλιαζες ὡς τοὺς ἀστραγάλους, ὡς τὴ μέση τοῦ ποδιοῦ, ὡς τὸ γόνατο... Παραπατοῦσες, τὸ πόδι σου δὲν ξεκολλοῦσε, ὅσο καὶ νὰ τὸ τράβαγες μ' ὅλη σου τὴ δύναμη καὶ μὲ τὰ δυὸ σου χέρια ἢ τὸ νιωθες νὰ σπώνεται μόνο του, ἀφή- νοντας τὴ μπότα στὸ βυθό...».

Ἡ περιγραφή τῆς λάσπης ἀπὸ τὸν Ἄγ- γελο Σ. Βλάχο στὸ βιβλίο του «*Τὸ Μνήμα τῆς Γρηᾶς*» εἶναι πιὸ τραχειά: «Λάσπη! Λάσπη τῆς Ἀλβανίας!... Τσακίζει κάθε προσπάθεια καὶ ἀποστάσεις καὶ ὥρες... λάσπη βουρκος πὸν οὐ ρουφάει ρουφάει τὰ ζῶα καὶ τὰ σκάει...».

Ὁ Μπολέτσης βλέπει ἀλλιῶς τὸ χιόνι. Θὰ γράφει γιὰ τὴ «*Φλόγα πὸν θὰ δώσει φῶς / στὴν Οἰκουμένη πάλι*». Εἶν' αὐτὴ πὸν θὰ νικήσῃ τὸ χιόνι καὶ τὸ χάλυθα, τ' ἀν- θρώπινο μῖσος: «*Μιά φλόγα ἀδάμαστη νι- κάει τὰ χιόνια, / τοὺς ἀγέρες, / τὶς βροχές / γκρεμίζει κάστρα, / μηχανές, κανόνια...*».

8. Στὶς ἐλληνικὲς θάλασσες.

Ὁ Μπολέτσης θὰ ὑμνήσῃ τοὺς ἀγῶνες τοῦ Ναυτικοῦ μας. Κυρίως θὰ ὑμνήσῃ ἐκεῖ- νους πὸν ἔπασαν «*στὰ δάθη μακρινῶν ὠκεανῶν*», *χωρὶς «ἕναν ξύλινο σταυρό / ... / πᾶνε / καὶ πᾶνε / σ' ἀπέραντα ὑγρά βασί- λεια / σ' ἀτέρομονα ταξίδια, / σὲ χώρες μαρ- γαριταριῶν, / σὲ πολιτεῖες κοραλλένιες, μυθικὲς...*».

Τὸ ὑποβρύχιο «*Παπανικολῆς*» κατα- διώκει τὸν ἐχθρικό στόλο, ἀκόμα καὶ στὶς θάλασσές του. Στὶς 24 Δεκέμβρη 1940, τὸ μεσημέρι, μιὰ ἰταλικὴ νηοπομπὴ μὲ δώδε- κα μεγάλα μεταγωγικά, πὸν συνοδεύεται ἀπὸ «ἕξι ἀντιτορπιλικὰ καὶ δεκαπέντε ἀε-

ροπλάνα», ἔρχεται ἀπὸ τὴν Ἰταλία. Ὁ «*Πα- πανικολῆς*» χτυπάει καὶ βουλιάζει «*τρία μεταγωγικά 15 ἕως 20.000 τόννων*»¹³.

Στὴ μεγάλη Ναυμαχία τοῦ Ταινάρου, καὶ σύμφωνα μὲ ἰταλικὴ ὁμολογία, οἱ Ἰτα- λοὶ δὲν προλάβανε νὰ ρίξουν «*οὔτε μιὰ κα- νονιά...* Μία ὀμβροντία τῶν 300» φέρνει τὸ τέλος τους. «*Συνολικὰ ὁ ἐχθρὸς μᾶς ἐβύ- θισε 40.000 τόννους πλοῖα καὶ μὲ πλήρω- μα 4.000 ἀνδρῶν*».

Στὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα καὶ τὸ ἐμπο- ρικό μας ναυτικό. Χαρακτηριστικὴ ἡ ὁμο- λογία τοῦ Ἄγγλου ἀξιωματοῦχου Νοὲλ Μπαϊκερ¹⁴: «...τὸ ἕνα ἑκατομμύριο τῶν τόν- νων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ προσφέρει τὰς ἀνε- κτιμῆτους τοῦ ὑπηρεσίας. Παντοῦ καὶ πά- ντοτε ἡ γενναϊότης καὶ ἡ ναυτικὴ ἐμπειρία τῶν Ἑλλήνων θαλασσινῶν εἶναι ἀπαράμιλ- λος. Συχνὰ παρὰ πάντας κινδύνους, διακό- πτουν τὸν πλοῦν των διὰ νὰ περισώσουν συναδέλφους των ναυαγούς, ὑπὸ τὴν ἀπει- λὴν τῶν ἐχθρικῶν ὑποβρυχίων».

9. Ἡ ἐαρινὴ ἐπίθεση.

Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1941 οἱ Ἰταλοὶ ἐτοιμά- ζουν τὴν πολυδιαφημισμένη ἐαρινὴ ἐπίθε- ση, μὲ κωδικὸ ὄνομα «*Πριμαβέρα*» καὶ διάρκεια 7 ἡμέρες. Ἡ δύναμη πυρὸς εἶναι 12 ἰταλικὲς μεραρχίες, 100.000 βλήματα σὲ δύο ὥρες, 140 ἀεροπλάνα μὲ ὑπερτρακό- σιες ἐξόδους τὴν ἡμέρα. Ὁ Μουσολίνι, μὲ στολὴ «*τοῦ πρώτου στρατάρχου τῆς αὐτο- κρατορίας*», φτάνει μυστικὰ μὲ ἀεροπλάνο στὶς 2 Μαρτίου, νὰ τὴν παρακολουθήσῃ ἀντοπροσώπως. Τὴν θεωρεῖ ἐπίθεση γοή- τρου καὶ στρατιωτικῆς τιμῆς.

«Ὁ Ντοῦτσε, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ Καμπαλ- λέρο στὸ ἡμερολόγιό του, παρακολουθοῦ- σε αὐτοπροσώπως ἀπὸ τὸ παρατηρητήριό τοῦ 8ου Σώματος Στρατοῦ... Ἡ προέλασις τῶν τμημάτων μας ἦταν στὴν ἀρχὴ ταχεῖα. Γρήγορα ὅμως τὰ πρώτα ἐπιθετικὰ τμήμα- τα προσέκρουσαν στὴν πεισματῶδη ἀμυνα τοῦ ἐχθροῦ...». Τὴν 6ῃ ἡμέρα, ὁμολογεῖ ὁ Καμπαλλέρο, «*τὰ στρατεύματά μας δὲν εἶ- ναι ἰκανὰ νὰ δημιουργήσουν σοβαρὸ ρῆγ-*

μα στις έχθρικές γραμμές (...). Συνέστησα στον Μουσολίνι να σταματήσουμε την επίθεση για καταλληλότερη εποχή».

Ο Μπολέτης, στο ποίημά του «*Μάρτης 1941*», θα γράψει: «*Ο Μάρτης ήρθε γελαστός, / ... / Όποιος πεθαίνει τώρα / περνά στο φως*».

10. Η «*Δεύτερη Σφραγίδα*».

Ο ποιητής θ' ανοίξει τη «*Δεύτερη Σφραγίδα*» της «*Ραψωδίας*» του με το ποίημα - ούρλιαχτό του σιδερόφραχτου γερμανικού στρατού, που έρχεται να πνίξει την Ελλάδα. Τους τραγικούς τούτους στίχους τούς βάζει στο στόμα ενός μικρού Γερμανού φαντάρου: «... *Θά θρυμματίσουμε τὰ κράνη τους, τὰ όχυρά τους / θά σκίσουμε τὰ λάβαρα τους, / τούς γέρους, / τὰ παιδιά τους θά ποδοπατήσουμε / ... / Θά ριζούμε τις καμπάνες τους, / θά ριζούμε τ' αγάλματά τους, / τούς θόλους, / τούς γεμάτους / λιθανιού καπνούς / και άλληλούϊα, θά γκρεμίσουμε. / Μαύροι -σάν γιοι τής νύχτας- / στό γόνα μας / χεριών καλάμια θά τσακίσουμε, / μυαλά, / πασμένα μάτια / θά πατήσουμε*». «Όλα τούτα τὰ φριχτά τὰ κάμανε οί Χιτλερικοί στή γαλανή πατρίδα.

Η συνέχεια είναι φριχτή: «*Έτσι λέω / κ' είμ' ένας μικρός φαντάρος / και με λένε Βίλλυ. / ... / Τί θά πει άγαπώ; / ... / Μέσα μου / ένας φριχτός Θεός / με μάτια φιδιού με κυττάζει...*».

11. Χανιώτικα Μαχαίρια.

Με το σπάσιμο του μετώπου, ο πόλεμος μεταφέρεται στην Κρήτη: «*Έντρομα χτύπησαν φτερά / οί πελαργοί, / νά βρούν γαλήνη σ' άλλους τόπους, / σ' άλλη γη*», θα πει ο Μπολέτης.

Η «μάχη τής Κρήτης» στάθηκε μοιραία για τους Γερμανούς. Ο κρητικός λαός θ' αντίσταθει ούσωμος. Οί Κρήτες φαντάροι είχαν άποκλειστεί στην ήπειρωτική Ελλάδα. Και μάλιστα στά παράλια του μεσοηνιακού κόλπου. Είχαν φτάσει ίσαμε τή Μεθώνη. Τους θυμάμαι, τους κρύβαμε στά σταφιδόσπιτα, νά μήν τούς βρούν οί Γερμανοί και τούς πιάσουν αίχμαλώτους.

«*Αν ή 5η Μεραρχία τών Κρητών είχε γυρίσει στην Κρήτη, ή Μεγαλόνησος δέν θά λύγιζε. «Κρήτη ή Μεραρχία σου άν ήτανε κοντά σου / δέν θά πατούσαν Γερμανοί τ' άγια τὰ χώματά σου*», μās δεβαιώνει ο λαϊκός ποιητής. Κι ένα ριζίτικο¹⁵ μās λέει: «*Χίτλερ νά μήν τó καυχηθείς / πώς πάτησες τήν Κρήτη! / Ξαριάτωτη τήν ηύρηκες / και λείπαν τὰ παιδιά της. / Στὰ ξένα πολεμούσανε / πάνω στην Άλβανία. / Μ' άλλιώς θάδλεπες πόλεμο! / Πώς κάνουν οί άντρωμένοι...*».

Η χιτλερική Γερμανία θά χρησιμοποιήσει τήν άεροπορία της. «*Η μάχη άρχισε τó πρωτ' τής 20ης Μαΐου και δέν υπήρξε άλλη γερμανική επίθεση πιό παράτολμη και πιό άδίσταχη άπ' αυτήν...* Ήταν ή πρώτη σέ μεγάλη κλίμακα από άέρος επίθεση στά χρόνια του πολέμου. Η γερμανική άεροπορία άποτελείτο από τὰ πιό επίλεκτα μέλη τής Χιτλερικής Νεολαίας. Αυτοί οί θαρραλέοι, ύψηλής εκπαίδευσης και άπόλυτα άφοσιωμένοι Ναζι άλεξιπτωτισται άντιπροσώπευαν τó άνθος τών Γερμανών... Ήταν πράγματι ή αίχμη τής γερμανικής λόγχης»¹⁶.

Απέναντί της βρήκε τήν αδάμαστη κρητική ψυχή! «*Ένα ποίημα του Κρητικού Άλέξανδρου Δρουδάκη*¹⁷ μās λέει τούτα τὰ συγγλονιστικά: «*Όπλα δέν είχαν, μ' άρπαξαν κατσούνες και μαχαίρια. / Με πέτρες, με σπαθόραβδα, κι ό,τι βρήκαν μπροστά τους / τó χρέος τους εκάμανε για τήν ελευθεριά τους. / ... / Τσι Κρητικούς γονάτισαν, μὰ δέν τούς ενίκησαν / και κάτω δέν τó βάλανε, μ' άνάρτικο άρχισαν*».

Ο Μπολέτης θά εικονίσει με λάμπουσες λέξεις στο ποίημά του «*Χανιώτικα Μαχαίρια*» τή Μάχη τής Κρήτης: «... *Σφακιανοί και Ρεθυμιώτες / πήραν τó χορό, / ... / Κι' ακολουθοούν παναγνες / κόρες / τής Κρήτης, / πούχει νά πει χίλια γι' αυτές / ό Ψηλορείτης. / Τό βόλι σφεντονάν / και τραγουδάνε, / λυσίκομες και τρομερές, / μ' άξίνες, πέτρες και ρομφαίες τούς χτυπάνε / ... / Σφακιανοποϋλες / Ρεθυμιώτισσες, Χανιω-*

τοποῦλες, / Ἑλληνοποῦλες τοῦ Σαρανταέ-
να».

Ἡ Κρήτη θὰ ὑποκύψει. Ἡ σκλαβιά θ' ἀπλώσει τὴ μαύρη μπόλια τῆς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ὁ ποιητὴς θ' ἀνοίξει τὴν «*Τρίτη καὶ Τετάρτη σφραγίδα*» γιὰ ν' ἀκουστῆ ἡ οἰμωγὴ τῆς σκλάβας πατρίδας: «*Μιά κραυγὴ / -τρόμου κραυγῆ- / κνηρημένη σ' ἀπέ- ραντες νύχτες, / ἦρθε / καὶ κούρνιασε / μέσ' στὴν ψυχὴ μου*»¹⁸.

Ὁ Μπολέτσης εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους ποιητὲς -ἴσος ὁ μοναδικός- ποὺ μέσα σὲ πέντε στίχους ἔχει περιγράψει τὴν τραγι- κότητα τῆς σκλαβιάς: «*Ἕνας Λατίνος μὲ χαστούκισε. / Τὰ δόντιά του, γελώντας, / μοῦδειξ' ἕνας Οὔνος. / Κι' ὡς πῆγαινα σκυ- φτός / -κακὴ σκιὰ- / μ' ἀκολουθοῦσεν ὁ σπιοῦνος*». Αὐτὴ ἀκριβῶς ἦταν ἡ Κατοχή!

12. Ἀχθοφόροι τῆς Ἀγάπης.

Κι ἦρθε ὁ χειμῶνας τοῦ '41. Μαζὶ μὲ τὸ χιόνι φτάνει καὶ ἡ πείνα. Οἱ σκλαβωμένοι λιμοκτονοῦν. Ἄνθρωποι καὶ ζῶα ψάχνουν «*στοὺς σωροὺς τῶν σκουπιδιῶν*»¹⁹. Καὶ νά σου φτάνουν οἱ «*Ἐμποροὶ θανάτου*», οἱ μαυραγορίτες: «*... στ' ἀρπачτικά τους χέ- ρια / τὸν παλμὸ / καὶ τὴν πνοὴ / μύριων ψυχῶν κρατοῦσαν. / Μὲ μάλαμα ζυγίζανε τὸ στάρι, / μ' αἷμα τὸ λάδι, / μ' ἰδρῶ κι' ἀσῆ- μι τὸ κριθάρι*»²⁰.

Μέσα σὲ τούτη τὴ μαυρίλα, «*παιδιὰ γλυ- κά, χαρούμενα*», «*δέσμες ἀχτίδων ἔφεραν:* / *ἐλπίδες λαμπερές, / ἀπὸ τὰ νάματα τῆς ἄσβεστης πηγῆς...*». Ἦταν οἱ «*Ἀχθοφόροι τῆς Ἀγάπης*»²¹. «*Ὅσοι ξέρουν τὴν ἱστορία τῶν συσσιτίων, ποὺ ὀργάνωσε τὸ Χριστιανικὸ Ἔργο στὴν Κατοχή, μποροῦν νὰ κα- ταλάβουν γιὰτί ὁ Μπολέτσης μιλάει γιὰ «τ' ἀγγελικὰ παιδιὰ» ποὺ δόσανε τὴ μάχη τῆς ἀγάπης ἀπὸ τοῦ Ἐβρου τὰ χωριὰ / ὡς κά-*

του κεῖ, στὴν Κρήτη. / ... / Δέσμες ἀχτίδων ἔφεραν / κι' ἐλπίδες λαμπερές / οἱ νέοι γεν- ναῖοι στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ!

Τότε, ὁ φοιτητόκομος τῆς Χριστιανι- κῆς Φοιτητικῆς Ἐνωσης, εἶχε γιὰ καλὰ μπεῖ στὴ μάχη. Μιά μάχη ποὺ σχεδὸν ἀγνοοῦμε σήμερα. Καὶ πῶς πολὺ οἱ σημερι- νοὶ διάδοχοί τους...

(*συνεχίζεται*)

ΝΙΚΟΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Σημειώσεις - Παραπομπές:

1. Κυκλοφόρησε ἀπὸ τὸ «διδλωπλεῖο τῆς Ἑστίας» σὲ μετάφραση Χρυσῆς Γρίκα.
2. Lincoln Macveach. *The Greec Miracle. GREEC FIGHTS: THE PEOPLE BEHIND THE FRONT*, Edited by Homer W. Davis.
3. Ἡ δικτατορία Μεταξᾶ εἶχε ἐξορίσει πολλοὺς ἀντι- φρονοῦντες στὰ ξερονήσια καὶ μαζὶ τὸν Ζάνα.
4. Στ. Μπολέτση «*Ραψωδία 1940 - 1946*», ποίημα «Ἑλλάδα».
5. Ἴταλικὸ τελεογράφο μιλοῦσε γιὰ τὴν 6η πρωινή.
6. «*Ραψωδία*» σ. 18.
7. Ὁ. π., σ. 19.
8. Ἐφημερίδα «*Παγχαϊκή*», 5.2.1941.
9. Τὸ γράμμα στὴ συλλογὴ Κυριάκου Ντελόπουλου.
10. Ἐφημερίδα «*Ελευθερον Βῆμα*», 23.1.1941.
11. Florence A. Stowe.
12. Ἐμμ. Γκράτσι, «*Ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους - Ἡ ἐπιχεί- ρηση κατὰ τῆς Ἑλλάδος*», ἐκδ. «*Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας*».
13. Ἀγγέλου Τερζάκη «*Ἑλληνικὴ Ἐποποιία 1940 - 1941*».
14. Ὁ Νόελ Μπαϊζερ ἦταν Κοινὸς. Γενικὸς Γραμ- ματέας τοῦ Ὑπουργείου Πολεμικῶν Μεταφορῶν (Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας) τῆς Ἀγγλίας.
15. Τὸ ριζιτικὸ γράφτηκε ἀπὸ τὸν π. Στυλιανὸ Φρα- ντζεσκάκη, πρῶην ἐφημέριο Παλαοχωράς.
16. W. S. Churchill and the Editors of «*LIFE*», *THE SECOND WORD WAR*.
17. Περιοδ. «*Πνευματικὰ Χανιά*», Ἰανουάρ. - Ἀπρίλ. 1989.
18. «*Νύχτες Φόβου*», *Ραψωδία* σ. 53.
19. «*Ἀνθρωποὶ*» ὁ. π., σ. 61 καὶ «*Ἡ πείνα*», σ. 58.
20. *Ραψωδία*, σ. 57.
21. Ὁ. π., σ. 60.

ΠΡΙΝ 66 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΟΜΑΧΟΥΝΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΑΙ ΙΔΑΝΙΚΩΝ

Μετά τὸ τέλος τοῦ Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, ἔχουν γραφεῖ ἑκατοντάδες βιβλία, χιλιάδες ἄρθρα, καὶ ἔχουν ἐκφωνηθεῖ ἀμέτρητες ὁμιλίες ἰδίως κατὰ τὴν ἐπέτειο τῆς 28^{ης} Ὀκτωβρίου 1940. Γιὰ τὴν μεγάλη ἐκείνη ἐποποιΐα τοῦ στρατοῦ μας στὶς βουνοκορφές τῆς Πίνδου καὶ στὰ χιονισμένα βορειοπειρωτικά βουνὰ καὶ γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ ὑποστήριξη τοῦ μαχόμενου στρατοῦ ἀπὸ τὴν ἀεροπορία καὶ τὸ ναυτικὸ μας. Ἦταν τότε πού μέτωπο καὶ μετόπισθεν μὲ ἐπτάμηνο σθεναρὴ ἀντίσταση τους στὸν ἑλληνικὸ βορρᾶ καὶ τὴν Κρήτη, ἔδωσαν κουράγιο στοὺς καταπτοημένους εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς -κατακτημένους καὶ μὴ- καὶ ἔπαιξαν καθοριστικὸ ρόλο στὴν προσπάθεια τῶν ἐλεύθερων λαῶν νὰ συντρίψουν τὸν φασισμό καὶ τὸν ναζισμό. Καὶ μετὰ τὸ ξάφνιασμα τῶν ἡγετῶν τῶν συμμαχῶν χωρῶν, γιὰ τὶς πρῶτες ἑλληνικὲς ἐπιτυχίες στὴν ἀπόκρουση τῶν εἰσβολῶν, ἄρχιζαν αὐτοὶ νὰ προβαίνουν σὲ ἐπαινετικὲς δηλώσεις ἀλλὰ καὶ σὲ ὑποσχέσεις γιὰ τὴν θέση τῆς Ἑλλάδος στὸν μεταπολεμικὸ κόσμο! Ἀλλὰ καὶ οἱ ἡττημένοι Ἴταλοὶ ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμο παρὰ τὴν πικρία γιὰ τὸν ἐξευτελισμὸ πού υπέστησαν δὲν παρέλειψαν νὰ ἐξάσσουν τὸν ἡρωϊσμὸ τῶν Ἑλλήνων. Παράδειγμα ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν δυνάμεων πού εἰσέβαλαν στὴν Ἑλλάδα Βισκόντι Πράσκα στὸ βιβλίο του «Ἐγὼ εἰσέβαλα στὴν Ἑλλάδα» (1945) γράφει: «Ἐμεῖς πολεμούσαμε γιὰ μία ὑπόθεση πολιτικὴ... οἱ ἐχθροὶ μας ὅμως μάχονταν «ὐπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν...». Καὶ ὁ τότε πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας στὴν Ἀθήνα Γκράτσι στὸ βιβλίο του «Ἡ Ἀρχὴ τοῦ Τέλους» Ρώμη 1945 θὰ σημειώσει ὅτι οἱ Ἴταλοὶ εἶχαν πιστέψει ὅτι θὰ ἔκα-

ναν περίπου ἓνα στρατιωτικὸ περίπατο στὴν Ἑλλάδα.

Παρὰ ταῦτα, στὰ διαρρεύσαντα ἔκτοτε 66 χρόνια, ἄρχισε βαθμιαία νὰ ὑποβαθμίζεται ἢ καὶ νὰ ἀγνοεῖται τὸ γεγονὸς τῆς νικηφόρου ἀντιστάσεως τῶν ἑλλήνων καὶ γενικώτερα ἡ συμβολὴ τῆς χώρας μας στὸν Β΄ Π. Π.! Δὲν μιλάμε γιὰ ἀνθελληνικὴ ἐκστρατεία, συνωμοσία στρατευμένων γραφίδων ἢ γιὰ ἔργα ἀνιστόρητων ἱστορικῶν. Μήπως εἶναι ἡ ζήλεια καὶ ἡ πικρία ὀρισμένων εὐρωπαίων πού εἶδαν τὶς πατρίδες τους νὰ παραδίδονται σὲ λίγες μέρες ἢ σὲ δύο μῆνες (π.χ. Γαλλία) πού δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ υποκλιθοῦν μπροστὰ στὸ ἐπτάμηνο ἑλληνικὸ θαῦμα; Καὶ φθάνουν στὸ σημεῖο νὰ διαστρεβλώσουν καὶ ἀδιάφευστα γεγονότα; Ὅπως π.χ. ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι δὲν ἦταν οἱ ἑλληνικὲς νῆες πού προκάλεσαν τὴν καταστρεπτικὴ ἀναβολὴ -ἐπὶ 4 ἢ 5 ἑβδομάδες- στὴν ἐπίθεση τοῦ Χίτλερ κατὰ τῆς Ρωσίας -πρᾶγμα πού ἀποδέχονται ρῶσσοι ἱστορικοὶ καὶ ἀπεδέχθη καὶ ὁ γερμανὸς στρατάρχης Κάιτελ κατὰ τὴν Δίκη τῆς Νυρεμβέργης- ἀλλὰ αἰτία ἦταν οἱ βροχὲς στὶς ἀρχὲς Ἰουνίου 1941 πού ἐμπόδιαν τὴν ἐγκαιρὴ γεφύρωση τῶν ποταμῶν! Διαφορετικὴ ἄποψη ἔχει ἄγγλος συγγραφέας (*Antony Beevor*) πού δέχεται τὴν ἄποψη τοῦ Ὀλλανδοῦ *Martin van Grenld*, ὅτι ἡ καθυστέρηση τῆς ἐπίθεσης στὴ Ρωσία δὲν ὀφείλετο στὴν ἑλληνικὴ ἀντίσταση πρὸς τοὺς Ἴταλοὺς -γεγονὸς πού ἀνάγκασε τὸν Χίτλερ νὰ ἐπέμβει στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀγκιστρωθοῦν ἐκεῖ χρήσιμα γιὰ τὴν ἐκστρατεία τῆς Ρωσίας στρατεύματα καὶ ἀεροπλάνα- ἀλλὰ ἡ καθυστέρηση ὀφείλετο στὴν ἐντυπωσιακὰ ἀργὴ κατανομὴ τῶν μέσων μεταφορᾶς (!)

τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων ἦσαν γαλλικὰ φορτηγὰ πού εἶχαν πέσει στὰ χέρια τῶν γερμανῶν πρὶν ἓνα χρόνο... Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια γράφονται ἀλλὰ κανεὶς δὲν γράφει ποῖα θὰ ἦταν ἡ ἐξέλιξη τοῦ Β' Π. Π. ἂν ἡ Ἑλλάδα τὴν 28/12/40 ἀντὶ τοῦ ΟΧΙ ἀπαυτοῦσε στὸ τελεσίγραφο μὲ ἓνα ΝΑΙ!

Ὅμως θὰ πρέπει νὰ τρέξουμε τὸ χρόνο γιατί ὁ χῶρος εἶναι μικρός. Ἦδη ὁ Χίτλερ ἀπὸ τὸ 1938 μὲ διάφορες ἐνέργειές του «ἐδεῖχνε τὰ δόντιά του» πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους ἡγέτες. Στὶς 22/5/39 οἱ Χίτλερ καὶ Μουσσολίνι ὑπογράφουν τὴν «Ἀτσάλινη Συνθήκη» πού ἔνωσε τὶς δύο χῶρες πολιτικά, οἰκονομικά καὶ στρατιωτικά προβλέποντας ὅτι σὲ περίπτωση πολέμου ἡ Γερμανία θὰ εἶχε τὸν πρῶτο λόγο στὴν ξηρὰ καὶ ἡ Ἰταλία στὴν θάλασσα... Καὶ τότε, καταπονημένοι καὶ κατευναστικοὶ οἱ Βρεττανοὶ (Τσάμπερλαϊν) σπεύδουν στὸ Μόναχο νὰ ὑπογράψουν μὲ τοὺς Γερμανοὺς «Σύμφωνο μὴ Ἐπιθέσεως», ἐνῶ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1939 σπεύδουν καὶ οἱ Γάλλοι νὰ ὑπογράψουν Κοινὴ Διακήρυξη μὲ τοὺς Γερμανοὺς. Πλὴν ὅμως τοὺς εἰρωνεύτηκε ἡ Ἱστορία γιατί τὸν ἐπόμενο Ἰούνιο οἱ Γερμανοὶ παρήλασαν θριαμβευτὲς στὴν Ἀψίδα τοῦ Θριάμβου στὸ Παρίσι.

Μὲ τὴν ἐναρξὴ τοῦ Β' Π. Π. καὶ τὴν κεραυνοδόλο δράση τῶν γερμανικῶν τεθωρακισμένων, οἱ Γερμανοὶ καταλαμβάνουν τὴν Πολωνία καὶ ὀλόκληρη τὴν Δυτικὴ Εὐρώπη ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰσπανία καὶ τὴν Πορτογαλία πού τηροῦσαν οὐδετερότητα. Τὸ ἀγγλικὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα στὴν Εὐρώπη σχεδὸν ἀποδεκατίζεται καὶ μετὰ βίας ἀποφεύγει τὴν ἀπόσυρσή του στὴν Βρετανία μέσω Δουκέρκης. Καὶ θὰ συντριβέτο τελειῶς ἐὰν -κι ἐδῶ εἶναι τὰ περιεργὰ τῆς ἱστορίας- δὲν εἶδε ὁ Χίτλερ διαταγὴ γιὰ διακοπὴ τῶν ἐχθροπραξιῶν πρὸς ξεκούραση τῶν προελαυνόντων στρατευμάτων του! Μετὰ τὸν πόλεμο, θὰ γραφεῖ ὅτι ὁ Χίτλερ ἔδωσε τὴν περιέργη αὐτὴ διαταγὴ διότι

δὲν ἠθελε τὴν συντριβὴ τῶν Ἀγγλων σκεπτόμενος, νὰ συμμαχήσει ἀργότερα μαζί τους ἐναντίον τῆς Ρωσίας!

Ὁ ἕτερος πόλος τοῦ Ἀξονα Βερολίνου - Ρώμης ἦταν ἡ Ἰταλία, μὲ ἀξιώσις Ὑπερδυνάμειος στὴ νότια Εὐρώπη καὶ τὴν Μέση Ἀνατολή! Ἡ ἰταλικὴ ἀποψη γιὰ τὴν ἐξασφάλιση διαρκοῦς εἰρήνης στὴν Εὐρώπη ἦταν: «Οἱ μεγάλοι νὰ ἀφομοιώσουν τοὺς μικροὺς. Βάσει ἀναπαλλοτριῶτων ἱστορικῶν δικαιωμάτων καὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου, ὅλη ἡ Κεντρικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Γαλλία, ἡ Μεσόγειος, ἡ Ἀδριατικὴ, ἡ Κροατία, ἡ Δαλματία, ἡ Ἑλλάδα, ἡ Κύπρος, ἡ Ἀλβανία καὶ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀνήκουν στὴν Ἰταλία». Καὶ ἤδη οἱ Ἰταλοὶ εἶχαν δώσει δείγματα τῶν Ἀυτοκρατορικῶν ὁραματισμῶν τους μὲ τὴν κατάληψη τῆς Αἰθιοπίας, Βορείου Ἀφρικῆς (Κυρηναϊκῆ) καὶ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς Ἀπριλίου τοῦ 1939 καὶ τῆς Ἀλβανίας.

Ὅπως ἦταν φυσικὸ, ἡ ὅλη διεθνὴς ἐνταση στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο δημιουργήσε ἀπὸ τὸ ΓΕΣ νέες πραγματικότητες. Μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Ἀλβανίας, ὅταν διεφάνη πλέον ἡ αἰχμὴ τοῦ ἐπιθετικοῦ βέλους, καταρτίσθηκε νέο ἀμυντικὸ σχέδιο, ἐζητήθη ἡ ἐγγύηση ἀπὸ τοὺς συμμάχους καὶ ἐγιναν οἱ δέουσες προετοιμασίες π.χ. μυστικὴ ἐπιστράτευση γιὰ ἐκπαίδευση στὰ νέα ὄπλα καὶ ἄλλα πολλὰ πού δὲν εἶναι τοῦ παρόντος.

Οἱ Ἰταλοὶ ἀπὸ νωρὶς τὸ καλοκαίρι τοῦ 1940 ἄρχισαν τὶς προκλήσεις ἐναντίον μας μὲ παραβιάσεις τῶν χερσαίων καὶ θαλασσιῶν συνόρων μας, βομβαρδισμοὺς πολεμικῶν μας πλοίων καὶ πρὸ παντὸς μὲ προπαγάνδα ἀπὸ τοῦ ραδιοφώνου τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Μπάρσι. Ἐνα μέρος τῆς προπαγάνδας ἀναλίσκετο στὸ Τσάμικο θέμα γιὰ νὰ ξεσηκώσουν τοὺς Τσάμηδες τῆς Θεσπρωτίας ἐναντίον μας καὶ γιὰ νὰ συμπαραταχθοῦν μαζί τους οἱ Τσάμηδες τῆς Βορ. Ἠπείρου. Σὲ ὅλες τὶς προκλήσεις ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις τηροῦσε οἰγὴ καὶ προσηποιοῦτο ὡς ἐὰν

δὲν συνέβαινε τίποτε τὸ ἐπικίνδυνον γιὰ τὴν εἰρήνην τῆς Χώρας. Ὅταν μάλιστα πλησίαζε ὁ Δεκαπενταύγουστος καὶ κατὰ παράδοση ἓνα πολεμικὸ μας τιμοῦσε μὲ τὴν παρουσία του τὴν ἐορτὴ τῆς Τήνου, ἡ ἡγεσία τοῦ Ναυτικοῦ προσπάθησε νὰ ἀποτρέψει τὴν ἀποστολὴ τοῦ «ΕΛΛΗ» διότι ἔβλεπε τὸ καμάρι τοῦ στόλου μας νὰ πηγαίνει ὡς «πρόβατο ἐπὶ σφαγὴν». Ὅταν δὲν ἔγινε δεκτὴ ἡ εἰσήγησή της ἔγινε προσπάθεια νὰ σταλεῖ ἓνα ἡσσονος ἰσχύος σκάφος, τὸ «Ἀετὸς» ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ εἰσήγηση ἀπερρίφθη. Καὶ τὸ «ΕΛΛΗ» στὶς 15/8/40 τορπιλίσθηκε ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ ὑποβρυχίου «Δελφῖνο». Ὁ τορπιλισμὸς ἔφερε τὰ ἀντίθετα ἀποτελέσματα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ προσδοκοῦσαν οἱ Ἴταλοί. Γιατὶ μπορεῖ νὰ «εἰσώπησε» ἡ Κυβέρνηση -καίτοι ἀπὸ τὰ θραύσματα τῶν τορπιλλῶν γνῶριζε τὴν ταυτότητά τους- ὅμως ἡ ὀργὴ τοῦ λαοῦ ἦταν ἀπερίγραπτη, διότι ἀπὸ διαίσθησις ὑποπτευόταν τοὺς δολοφόνους τοῦ «ΕΛΛΗ», καὶ πρὸ τοῦ κοινοῦ κινδύνου ἄρχισε νὰ ἐπέρχεται ἡ ἐθνικὴ ὁμοψυχία ποὺ εἶχε διασαλευθεῖ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ μεσοπολέμου. Καὶ στοὺς 2 1/2 ἐπόμενους μῆνες ποὺ μεσολάβησαν μέχρι τὴν 28^η Ὀκτωβρίου ἡ χώρα ἐτοιμάσθηκε περισσότερο γιὰ τὴν σύρραξιν ποὺ ἦταν ὀρατὴ πλέον. Καὶ τὸ πρωτὶ τῆς 28^{ης} Ὀκτωβρίου, μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ ἰταλικοῦ τελεσιγράφου, ἄρχισε ὁ πόλεμος ὁ ὁποῖος θὰ μποροῦσε νὰ διαιρεθεῖ σὲ τρεῖς περιόδους.

Κατὰ τὴν πρώτη ἀπὸ 28/10 μέχρι 13/11/40 δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐναρξιν τῆς ἰταλικῆς ἐπιθέσεως ὡς τὴν ἀπόκρουσιν της καὶ τὴν ἀπώθησιν τῶν εἰσβολῶν ἐντὸς τοῦ ἄλβανικοῦ ἐδάφους πλέον. Στὸ διάστημα αὐτὸ ὁλοκληρώθηκε ἡ ἐπιστράτευσίς μας καὶ κορυφώθηκε ὁ ὑπὲρ δωμῶν καὶ ἐστιῶν ἀγῶν τοῦ ἔθνους. Ἕνας ἀγῶνας ποὺ θαυμάσθηκε ἀπὸ ἐχθροὺς καὶ φίλους.

Κατὰ τὴν δευτέρην ἀπὸ 14/11 μέχρι 6/1/41, ἐξεδηλώθη ἡ γενικὴ ἐπίθεσις τοῦ στρατοῦ μας σὲ ὅλο τὸ μέτωπον καὶ ἐπετεύχθη ἡ κατάληψιν μεγάλου τμήματος τῆς Βορ. Ἠπείρου καὶ τῶν πόλεων Κορυτσᾶς,

Ἀργυροκάστρου, Ἀγ. Σαράντα κ.λ.π. Ὅμως, ἡ γενικὴ ἐπίθεσις διεκόπη σταδιακᾶ λόγω τοῦ ἐπεληθόντος βαρύτατου χειμῶνα.

Κατὰ τὴν τρίτην περίοδον ἀπὸ 7/1 μέχρι 20/4/41 συνεχίσθησαν σὲ μικρότερη κλίμακα οἱ ἐλληνικῆς ἐπιθετικῆς ἐνέργειαι, ἀπεκρούσθη ἡ μεγάλη ἐαρινὴ ἐπίθεσις τῶν Ἰταλῶν -ὑπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Μουσολίνι- καὶ μέχρι τὴν γερμανικὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν συνθηκολόγησιν, οἱ στρατιῶτες μας πολεμῶντας ἡρωϊκᾶ, ὑπὸ ἐξόχως ἀντίξοιαι συνθήκαι καὶ μὲ σημαντικῆς ἀπώλειαι, ἐφθασαν νὰ κατέχουν ἐδαφικὴν λωρίδαν εἰς βάθος ἄνω τῶν 70 χιλιομέτρων ἐντὸς τῆς ἄλβανικῆς ἐπικράτειαι.

Ἡ ἀποτυχία τῶν ἰταλῶν ἀνάγκασε τὴν Γερμανίαν νὰ ἐπέμβει (6/4/41) καὶ νὰ καταλάβει τὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ γιὰ τὴν κατάληψιν καὶ τῆς Κρήτης ἀπώλεσε ἐκλεκτῆς ἀερομεταφερόμεναι δυνάμει. Ἡ ἦττα τῶν Ἰταλῶν καὶ ἡ χρησιμοποίησις γερμανικῶν στρατευμάτων γιὰ καθυπόταξιν τῶν Ἑλλήνων, ἀνάγκασε τὸν Χίτλερ νὰ γράφει στὴ διαθήκην του -κατὰ τὸν Ἄγγλον ἱστορικὸν Trevor Roper, ὅτι τὸν κατέστρεψε ὁ Μουσολίνι μὲ τὴν ἐκστρατεία του κατὰ τῆς Ἑλλάδος!

Τελειώνοντας τὰ ἐνθυμήματα ἐκείνης τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, σημειώνουμε ὅτι μὲ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ ἰταλικοῦ τελεσιγράφου καὶ τὶς πρῶται ἐλληνικῆς νίκαι -τὴν ἐποχὴ τῶν θριάμβων τοῦ φασιστικοῦ Ἄξονα- ἀνέβηκε τὸ ἠθικὸ τῶν λαῶν καὶ διαφεύσθηκε ὁ θρῦλος γιὰ τὸ ἀήττητον τοῦ Ἄξονα. Καὶ κράτη ὅπως π.χ. ἡ Ἰσπανία ποὺ ἦταν ἔτοιμα νὰ συμπαραταχθοῦν μὲ τὸν Ἄξονα ἐγιναν διστακτικᾶ καὶ τελικᾶ ἀρνήθησαν. Ἀκόμη, τὸ γεγονός ὅτι οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἴταλοὶ δὲν μπόρεσαν νὰ χρησιμοποιήσουν ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας τὰ λιμάνια καὶ τὰ ἀεροδρόμια τῆς χώρας μας, ἔγινε αἰτία νὰ μὴν καταλάβουν χῶρας τῆς Ἑγγύς καὶ Μέσης Ἀνατολῆς. Ἄς μὴ λησμονεῖται ἡ δεινὴ θέσι τῶν βρετανικῶν στρατευμάτων στὶς περιοχῆς αὐτῆς τὴν περίοδον 1940 - 41. Ἡ καθή-

λωση δέκα ιταλικῶν Μεραρχιῶν στο ἄλβανικό μέτωπο ἦταν δῶρο ἀνυπολόγιστης ἀξίας γιὰ τοὺς συμμάχους. Ἐπίσης ἡ δέσμευση στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ δίμηνο Ἀπριλίου - Μαΐου 1941 ἐκλεκτῶν καὶ χρήσιμων γιὰ τὴν σχεδιαζόμενη ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Ρωσσίας μονάδων τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, καθυστέρησε τὴν κήρυξη τοῦ πολέμου καὶ ὅπως ὁμολογεῖται ἀπὸ ξένους στρατιωτικούς ἀναλυτὲς ἀπέτρεψε τὴν κατάληψη τῆς Μόσχας λόγω καὶ τοῦ ἐπελθόντος ρωσικοῦ χειμῶνα ποὺ καθήλωσε τὰ γερμανικὰ στρατεύματα εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶπε τὸ ΟΧΙ στὸν Ἄξονα καὶ κατὰ τὴν Κατοχή (1941 - 1944) παρέμειναν ἐδῶ με-

γάλες μονάδες γερμανικῶν - ιταλικῶν καὶ βουλγαρικῶν στρατευμάτων καὶ δὲν χρησιμοποιήθηκαν στο ρωσικό μέτωπο ἦταν μιὰ σημαντικὴ προσφορὰ στὸν συμμαχικό ἀγῶνα κατὰ τοῦ φασισμού. Τέλος ὁ ἡρωϊκὸς ἀγῶνας στο ἄλβανικό μέτωπο καὶ τὰ ὄχυρά στὴν Ἀνατ. Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη, ἀνύψωσαν τὸ γόητρο τῆς χώρας μας στοὺς γειτονικούς λαούς. Τὸ ΟΧΙ τῆς 28^{ης} Ὀκτωβρίου ἦταν ἐπίσης ἀπαραίτητο μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ 1922 γιὰ τὴν ἀνύψωση τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ μας καὶ γιὰ τὴ θέση τῆς χώρας στὴ διεθνή κοινότητα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΧ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΑΚΟΜΗ...

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ «Ἔθνος θρηνητικὸ καὶ ἀναστάσιμο»)

*Τρεῖς μέρες ἀκόμη ὥσπου νὰ φτάσει ὁ θάνατος.
Τρεῖς μέρες ἀκόμη ὥσπου νὰ φέξει ἡ Ἀνάσταση!...
Τρεῖς μέρες περπατούσαμε σι' ἄλβανικὰ βουνὰ
νὰ βροῦμε κῶμα νὰ φυτέψουμε σγουρὸ βασιλικὸ
καὶ ἀπολλώνεια δάφνη ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης.*

*Ἡ λάσπη ροκανίζει τὰ πέλματα.
Τὸ χιόνι, δρεπάνι τοῦ Χάροντα.*

*Μόνο ἡ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ ποτίζει τὶς κορυφογραμμές
Ἀγάπη καὶ δάκρυα, νὰ φυτρώνουν τριαντάφυλλα
στὴ ζερβιὰ τσέπη τοῦ τεφροῦ μας ἀμπέχονου.*

*Σημαῖες ἀνεμίζουν στὰ μπαλκόνια,
σημαῖες ἀνεμίζουν καὶ χάνονται!...
Τρεῖς μέρες ἀκόμη καὶ θὰ φτάσει ὁ θάνατος.
Τρεῖς μέρες ἀκόμη καὶ θὰ γεωργηθεῖ ἡ Ἀνάσταση!...*

ΝΙΚΟΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΠΑΡΜΠΑΝΗΣ

Στις 15 'Ιουνίου 2006, έφυγε από τόν κόσμο αυτό ένας θαυμάσιος άνθρωπος, ό καθηγητής Βασίλειος Μπαρμπάνης. Ήταν μιá άπώλεια για τούς συγγενείς και τούς φίλους του, αλλά και για τόν έπιστημονικό κόσμο τής χώρας μας.

Ό Βασίλειος Μπαρμπάνης γεννήθηκε τó 1926 από μιá φτωχή οικογένεια τής 'Αθήνας. Σπούδασε εργαζόμενος και πήρε πτυχίο μαθηματικών τó 1953, άφου ύπηρέτησε στό στρατό ως έφεδρος άνθυπολοχαγός πεζικού.

Παρ' όλο τόν διπλό του κόπο, τών σπουδών και τής εργασίας του, είχε μιá αξιόλογη συμβολή στη Χριστιανική Φοιτητική Ένωση.

Μετά τó πτυχίο του εργάστηκε ως καθηγητής στη Μέση Έκπαίδευση από τó 1953 έως τó 1957. Ίδιαίτερα αξιόλογη ήταν ή εργασία του στην Κύπρο (Γυμνάσιο Μόρφου) όπου, εκτός από τά μαθήματά του βοήθησε με κάθε τρόπο τόν άγώνα τών Κυπρίων άγωνιστών τής ΕΟΚΑ, κινδυνεύοντας προσωπικά.

Όταν πήγα ως καθηγητής στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης τόν προσάλεσα κοντά μου ως συνεργάτη και διορίστηκε στό Πανεπιστήμιο τó 1958. Έκανε τó διδακτορικό του με θέμα «Έφαρμογή τού τρίτου όλοκληρώματος εις τήν κατανομήν τών άστρικών ταχυτήτων» (1962). Στην εργασία αυτή έδειξε για πρώτη φορά ότι τó «τρίτο όλοκληρώμα» μπορεί νά εξηγήσει τήν κατανομή τών άστερων στην περιοχή τού ήλιου. Έκτοτε ή έπιστημονική του παραγωγή ύπηρξε συνεχής.

Τήν περίοδο εκείνη γνώρισε τήν Μαίρη

Βαλομένου και έκανε μαζί της μιá θαυμάσια οικογένεια με 4 παιδιά.

Τó 1965 πήγε με ύποτροφία για ένα χρόνο (1965 - 1966) στό Πανεπιστήμιο *Columbia* τών ΗΠΑ. Εκεί έκανε μερικές αξιόλογες έπιστημονικές εργασίες με τούς καθηγητές *L. Woltjer & K. Prendergast*.

Τó 1968 εξέλεγή ύφηγητής με τή διατριβή του «Επίδρασις Σπειροειδούς Πεδίου επί Τροχιών τού Γαξιακού Έπιπέδου», τó 1969 εξέλεγή τακτικός καθηγητής 'Αστρονομίας στό Πανεπιστήμιο Πατρών, και τó 1976 εξέλεγή καθηγητής 'Αστρονομίας στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, όπου έμεινε μέχρι τή σύνταξή του τó 1995, όποτε έγινε όμότιμος καθηγητής.

Σάν καθηγητής, βοήθησε πολλούς φοιτητές με τή διδασκαλία του και τά συγγράμματά του, όχι μόνο στην 'Αστρονομία, αλλά και στα Μαθηματικά.

Έγραψε πολλά βιβλία τά όποια ύπηρξαν πολύτιμα βοηθήματα για τούς φοιτητές, όπως «'Ασκήσις Σφαιρικής 'Αστρονομίας», «'Ασκήσις Ουράνιου Μηχανικής», «'Ασκήσις εις τήν 'Αστροφυσικήν» (με Γ. Μπόζη και Ί. Χατζηδημητρίου), «'Ασκήσις Γενικής 'Αστρονομίας», «Μαθήματα Γενικής 'Αστρονομίας», «Μαθήματα 'Αστρικής Δυναμικής», «Μαθήματα Κοσμολογίας» και έπιπλέον «Μαθήματα Διαφορικών Έξισώσεων».

Συμμετέσχε σε πολλά συνέδρια στην Ελλάδα και στό έξωτερικό, όπου έκανε ανακοινώσεις. Ίδιαίτερας σημασίας ήταν ή συνεργασία του με τó Ευρωπαϊκό 'Αστεροσκοπείο τού Νότου (*European Southern Observatory*) στό Μόναχο Γερμανίας, όπου

μετέβαινε ἐπὶ σειρά ἐτῶν γιὰ χρονικὰ διαστήματα μερικῶν μηνῶν, καὶ ὅπου ἔκαμε ἀρκετὲς ἀξιόλογες ἐπιστημονικὲς ἐργασίες.

Συνέχισε νὰ δημοσιεύει ἐργασίες σὲ διεθνή περιοδικὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησή του ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία. Οἱ ἐργασίες του, κυρίως σὲ θέματα Ἀστρικῆς Δυναμικῆς, προσέλκυσαν τὸ ἐνδιαφέρον διαφόρων ἐρευνητῶν καὶ ἀναφέρονται σὲ πολλὲς ἐργασίες διεθνῶς. Εἰδικότερα ἓνα ἀπλό μοντέλο τοῦ γαλαξίου εἶναι γνωστὸ ὡς "Barbanis' model".

Παράλληλα βοήθησε μερικοὺς συνεργάτες του νὰ κάμουν διδακτορικὲς διατριβὲς καὶ νὰ μεταβοῦν μὲ ὑποτροφίες στὸ ἐξωτερικό.

Συγχρόνως δημοσίευσε πολλὲς μονογραφίες καὶ ἄρθρα γενικότερου ἐνδιαφέροντος στὰ ἑλληνικὰ καὶ ἔδωσε πλῆθος διαλέξεων ὄχι μόνο σὲ φοιτητὲς ἀλλὰ καὶ στὸ εὐρὺ κοινό. Μεταξὺ τῶν ἄρθρων του ἀρκετὰ δημοσιεύθηκαν στὸ περιοδικὸ «Ἀκτίνες», τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε συνεργάτης ἐπὶ σειράν ἐτῶν.

Ὡς ἄνθρωπος ὁ Βασίλειος Μπαρμπάνης εἶχε ἓνα σπάνιο χαρακτήρα. Ἦταν ἤρεμος, διαλλακτικὸς, μὲ ἀγάπη καὶ ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς φοιτητὲς του, τοὺς συνεργάτες του, καὶ ὅλους τοὺς συνανθρώπους του. Φέρθηκε μὲ ἀνωτερότητα καὶ κατανόηση ἀκόμη καὶ πρὸς αὐτοὺς ποὺ τοῦ ἔδειξαν

ἐχθρότητα καὶ τὸν ἔβλαψαν, λέγοντας πάντα τὰ καλύτερα λόγια γι' αὐτοὺς, καὶ βρίσκοντας δικαιολογίες γιὰ τὶς πράξεις τους.

Κυρίως ὅμως ἦταν ἓνας ἄνθρωπος πίστευας. Ἡ πίστη του δὲν φαίνεται μόνο ἀπὸ τὸ ἰδεολογικὸ του πιστεύω, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὴν στάση του ἀπέναντι στὴν ἀρρώστια του ποὺ τὸν ὀδήγησε στὸ θάνατο, μετὰ ἀπὸ πολλοὺς ὀδυνηροὺς μῆνες πάλης. "Ὅσες φορὲς μιλοῦσα μαζί του στὸ τηλέφωνο τοὺς τελευταίους μῆνες καὶ τὸν ρωτοῦσα πὼς εἶναι καὶ ποιὰ εἶναι ἡ προοπτικὴ τῆς ἀσθενείας του μοῦ ἀπαντοῦσε γαλήνια: «Πολὺ καλά. "Ὅ,τι πεῖ ὁ καλὸς Θεός». Ὑπέφερε, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸ δείξει. Ἡ μᾶλλον εἶχε ἐμπιστευθεῖ ὀλοκληρωτικὰ τὸν ἑαυτὸ του στὸν Θεό.

Ἡ κηδεῖα του στὴ Θεσσαλονίκη στὶς 16 - 06 - 06 ἦταν ἓνα πολὺ συγκινητικὸ γεγονός. Μέχρι τὴν τελευταία στιγμή ποὺ τὸν κατέβαζαν στὸν τάφο τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ ἐγγόνια του τὸν ἀγκάλιαζαν καὶ τὸν φιλοῦσαν. Καὶ ὅλοι μαζί ἐψάλαν τὸ Χριστὸς Ἀνέστη σὰν ἀποχαιρετισμὸ καὶ σὰν ἐλπίδα.

Ἄς εἶναι ἡ μνήμη του αἰώνια.

Γ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ὅμοτ. Καθηγητῆς τῆς Ἀστρονομίας
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀκαδημαϊκὸς

ΟΙ ΜΑΚΑΡΙΟΙ

*Καλότυχοι οἱ νεκροὶ ποὺ τῆς ζωῆς τὴν πίκρα λησμονοῦνε,
ἂν ξεψυχοῦν μὲ τοῦ Κυρίου τ' ὄνομα στὰ χεῖλη.
Ἀγγέλους μὲ λευκὰ φτερὰ Ἐκεῖνος θὰ τοὺς στείλει
στὴν ἀγκαλιά Του νὰ τοὺς φέρουν κι ἥσυχά νὰ κοιμηθοῦνε.
Μακάριοι, στὸν ὕπνο τους σὰν τὰ μικρὰ παιδιὰ γελοῦνε.*

ΕΛ. ΜΑΪΝΑΣ

ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΕ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ

«Ἑλλάδα σημαίνει πνευματική αὐτοθυσία καὶ ἀτέλειωτη προσφορά στὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ τὸ βαθύτερο νόημα δὲν διαφέρει».

Νίκος Ἀναδολῆς

Μὲ τὴν ἐκδρομὴ τῆς τὸ καλοκαίρι τοῦ 2004 ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων πραγματοποιοῦσε πορεία στὶς Ἐκκλησίες τῆς Ἀποκαλύψεως (βλ. Ἀκτίνες Ἰουλίου 2004). Πέρυσι μὲ τὸ ταξίδι στὴν κεντρικὴ Μακεδονία ἀνέβηκε σὲ πνευματικὲς καὶ ἐθνικὲς ἐπάλξεις (βλ. Ἀκτίνες Ὀκτώβριος 2005). Φέτος ἡ ἐκδρομὴ τῆς Ἐνώσεώς μας ἦταν μιὰ ἀναδρομὴ σὲ ἐθνικὲς καὶ πνευματικὲς ρίζες.

Σάββατο 1 Ἰουλίου μέλη καὶ φίλοι τῆς Χ.Ε.Ε. ξεκινᾶμε γιὰ τὴν Ἀρκαδία. Ἔχουμε τὴν χαρὰ, τὴν τιμὴ καὶ τὴν εὐλογία νὰ εἶναι κοντά μας ὁ π. Νικῆτας Βουτυρᾶς, προϊστάμενος τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «ΖΩΗ». Ὅπως πάντα, ἡ ἐκδρομὴ ἀρχίζει μὲ προσευχὴ. Ὁ κ. Μιχαὴλ Μηλίγκος, πρόεδρος τῆς Ἐνώσεώς μας, διαβάζει τὸ συναξάρι τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ρωμαίων, ψάλλουμε τὸ τροπάριό τους, ὁ π. Νικῆτας μᾶς μιλά γιὰ τοὺς ἁγίους.

Ἡ κ. Τίνα Οἰκονομίδου - Χορούς, τοῦ ταξιδιωτικοῦ γραφείου ποῦ ἔχει ἀναλάβει τὴν ὀργάνωση τῆς ἐκδρομῆς, μᾶς μιλά γιὰ τὴν Μονὴ Δαφνίου στὴν ἱστορικὴ διαδρομὴ τῆς, τὰ περιφῆμα ψηφιδωτά τῆς, τὸν Παντοκράτορα στὸν Τροῦλο. Μνημεῖο προστατευόμενο ἀπὸ τὴν UNESCO. Κατόπιν γιὰ τὴν ἀρχαία Ἐλευσίνα. Ἐδῶ ἐτελοῦντο τὰ Ἐλευσίνα Μυστήρια, ἐδῶ γεννήθηκε ὁ ἀρχαῖος τραγικὸς ποιητὴς Αἰσχύλος, ἐδῶ ἐκτυλίσσεται ἡ ὑπόθεση τῆς τραγωδίας «Ἰκέτιδες» τοῦ Εὐριπίδη. Τὰ Μέγαρα ἔχουν τὴ θέση τους στὴν ἱστορία τῆς Ἑλλάδος (Πελοποννησιακὸς Πόλεμος, ἴδρυση τῆς ἀποικίας Βυζάντιο τὸ 667 π.Χ. ἡ κατόπιν Κωνσταντινούπολη) καὶ στὴν ἱστορία τοῦ θεάτρου (Δωρικὸ Δρᾶμα).

Καθὼς διατρέχουμε τὴν περιοχὴ τῆς Κακιάς Σκάλας ὅπου, κατὰ τὴν μυθολογία, ἐξοιτάθηκε ὁ φοβερὸς ληστὴς Ἐχθίων ἀπὸ τὸν

Θησέα, ὁ κ. Ἀντώνιος Ξυραφᾶς κάνει μιὰν «ἄλατι ἠρτυμένην» παρουσίαση τῶν προσώπων ποῦ συμμετέχουν στὴν ἐκδρομὴ. Ἰσθμὸς Κορίνθου.

Ἀκοῦμε τὸ ἱστορικὸ τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγας. Ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου Περιάνδρος (625 - 585 π.Χ.) συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος. Ἀρχαία Κόρινθος, σημαντικὸς σταθμὸς στὶς ἱεραποστολικὲς περιόδους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἀκροκόρινθος, σύμβολο ἀντιστάσεως σὲ ἐπιδρομὲς ἐπίδουλων ἐχθρῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν, πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς τάξεως.

Πρὶν σταθμεύσουμε στὸν Σ.Ε.Α. ΑΛΛΑΙΑ ἔχουμε μιὰ γενικὴ ἐνημέρωση γιὰ τὴν Ἀρκαδία καὶ τοὺς κατοίκους τῆς ἀπὸ τὰ προϊστορικὰ χρόνια μέχρι καὶ μετὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Ὁ θεὸς Πάν, προστάτης τῶν βοσκῶν, ἦταν ἀρχικὰ ἐπιχώριος τῆς Ἀρκαδίας (ὄρος Μαίναλον). Ὁ Ἡρόδοτος δὲν τὴν ἀγνοεῖ. Στὴν Ἀρκαδία γεννήθηκαν διακεκριμένες προσωπικότητες ὄχι μόνον τοὺς τελευταίους αἰῶνες ἀλλὰ καὶ στὴν ἀρχαιότητα ὅπως ὁ Τεγεάτης τραγικὸς ποιητὴς Ἀρίσταρχος καὶ ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος. Ὁ κ. Μηλίγκος διαβάζει ἐπιστολὴ τοῦ κ. Βασιλείου Χαραλαμπόπουλου γιὰ τὴν Δημητσάνα. Ἀπὸ τὴν Σχολὴ τῆς ἀποφοίτησαν ἐπτὰ πατριάρχες καὶ ἑβδομήντα μητροπολίτες, ποῦ κατάγονταν ἀπὸ τὴν περιοχὴ. Μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ἐθνομάρτυς Γρηγόριος Ε΄ καὶ ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ποῦ κατάγονταν ἀπὸ τὴν Δημητσάνα.

Ἀφήνουμε τὴν Ἐθνικὴ Ὀδὸ ποῦ ὀδηγεῖ στὴν Τρίπολη καὶ ἀκολουθοῦμε τὸν δρόμο ποῦ παρακάμπτει τὸν δασοσκεπὴ ὄρεινὸ ὄγκο τοῦ Μαινάλου. Περνάμε Λεβίδι, Βλαχέρνα, Βυτίνα. Μπαίνουμε στὸ δρόμο πρὸς τὴν Δημητσάνα. Δεξιὰ μας τὰ νερά τοῦ Λούσιου διά-

ζονται νά σμίξουν μὲ τοῦ Ἀλφειοῦ κοντὰ στὴν Καρύταινα. Ἡ ἀετοφωλιά πού λέγεται Δημητσάνα προβάλλει ἐπιβλητικά. Τὴν διασχίζουμε γιὰ νά φθάσουμε στὸ ὁμώνυμο ξενοδοχεῖο.

Τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου ξεκινᾶμε γιὰ Βυτίνα, γενέτειρα τοῦ ἱστορικοῦ Κωνσταντίνου Παπαρηγόπουλου (1815 - 1891). Διαδραμάτισε σπουδαῖο ρόλο στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Κτισμένη στὴν καταπράσινη ἀγκαλιά τοῦ βορείου Μαινάλου ἀποτελεῖ πόλο θερινοῦ καὶ χειμερινοῦ τουρισμοῦ. Στὴν πλατεῖα ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Τρύφωνος, τὸ Δημαρχεῖο, λαογραφικὸ μουσεῖο καὶ τὸ πετρόκτιστο Ἑλληνικὸ Σχολεῖο. Διαθέτει ἀξιόλογη Δημόσια Βιβλιοθήκη.

«Τὸ δειλινὸ ξαπλώνεται στῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά» καθὼς ἐπιστρέφουμε στὸ ξενοδοχεῖο, ψάλλοντας τὸ «Φῶς ἰλαρόν». Ὁ καθηγητὴς κ. Ἡλίας Μουτσούλας μᾶς μιλά γιὰ τὸ πνευματικὸ φῶς μὲ ἀφορμὴ τὴν Εὐαγγελικὴ περικοπή τῆς Κυριακῆς.

Τὴν Κυριακὴ 2 Ἰουλίου ἐκκλησιαζόμαστε στὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς στὴ Δημητσάνα. Ὁ π. Νικήτας ἀναπτύσσει τὸ θέμα τοῦ προσανατολισμοῦ ζωῆς πού θέτει ὁ Κύριος στὴ σχετικὴ Εὐαγγελικὴ περικοπή. Μετὰ τὴν ἀπόλυση κατὰ συντροφικὴς περιήγηση στὴ Δημητσάνα, κτισμένη στὰ ἑρείπια τῆς ἀρχαίας Τεύθιδος. Δίπλα στὸ ναὸ ὁ ἀνδριάντας τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄ αἰσθητοποιεῖ τὸ πνευματικὸ ἀνάστημα πού ἀναλώθηκε καὶ θυσιάστηκε γιὰ τὴν Ῥωμιοσύνη καὶ τὶς ἀξίες πού καταξιώνουν τὸν ἄνθρωπο ὅταν ὄντως τὶς βιώνει. Τὸ σπῆτι ὅπου γεννήθηκε στεγάζει τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Μουσεῖο. Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Δημητσάνας (35.000 τόμοι) διαθέτει παλαιᾶς ἐκδόσεις, συλλογὴ σπάνιων χειρογράφων, ἱστορικὸ ἀρχειο τῆς Γορτυνίας, μικρὴ ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ καὶ μικρὴ λαογραφικὴ συλλογὴ. Σῶζεται καὶ τὸ σπῆτι τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ. Λιθόκτιστα σπῆτια, ἐκκλησίες ἀπὸ τὸν 17ο καὶ 19ο αἰῶνα. Λιθόστρωτα δρομάκια.

Τὸ Φαράγγι τοῦ Λούσιου μᾶς ἐπιτρέπει νά διακρίνουμε τὶς καμινάδες τῆς Δ.Ε.Η. στὴ Μεγαλόπολη. Στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ του φαλιιάζουν στοὺς βράχους του οἱ Μονὲς Αἰμυαλῶν καὶ Ἀγίου Ἰωάννου Προδρόμου. Στὴ

δυτικὴ ὄχθη οἱ Μονὲς Φιλοσόφου καὶ Καλαμίου. Στὸ χῶρο ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δύο Μονὲς ἦταν κτισμένη ἡ Ἀρχαία Γόρτυς (Παυσανίας «Ἀρκαδικά»).

Μετὰ τὸ πρωῖνὸ στὸ ξενοδοχεῖο, τὸ πούλμαν μᾶς φέρνει στὴ θέση Κεφαλάρι Ἀϊ - Γιάννη στὴν ἀνατολικὴ πλαγιὰ τοῦ Φαραγγιοῦ τοῦ Λούσιου. Ἐπισκεπτόμαστε τὸ Ὑπαίθριο Μουσεῖο Ὑδροκίνησης. Σὲ μπαρουτόμυλο παρακολουθοῦμε τὴν προβολὴ δίντεο γιὰ τὴν παραγωγή τῆς μπαρουτῆς. Ἡ Δημητσάνα ἐφοδιάζε μὲ μπαρουτὴ τοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ 1821. Ἄλλοι τὴν ἐπεξεργασία δερμάτων. Ὑπάρχουν ἀκόμη νερόμυλος καὶ νεροτριβὴ. Κινητήρια δύναμη τὸ νερὸ ὄρεινῶν πηγῶν. Μέσα ἀπὸ ὄργιωδὴ βλάστηση μονοπάτια κατηφορίζουν πρὸς τὸν Λούσιο.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς ξεκινᾶμε γιὰ τὴν Μελισσόπετρα, γενέτειρα τοῦ μακαριστοῦ π. Εὐσεβίου Ματθόπουλου, ἰδρυτοῦ τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «ΖΩΗ». Ὁ κ. Μηλίγκος μᾶς μιλά γιὰ τὸν π. Εὐσέβιο. Γεννήθηκε στὴ Μελισσόπετρα, πού τότε λεγόταν Τρεστανά, τὸ 1849. Πρὶν μπεῖ στὴ Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ὀνομαζόταν Βασίλειος Ματθόπουλος. Βγῆκε ἀπὸ τὸ μοναστήρι καὶ ἐργάστηκε ἱεραποστολικά στὴν Ἀθήνα. Τὸ 1907 ἱδρυσε τὴν Ἀδελφότητα Θεολόγων «ΖΩΗ». Ἐκοιμήθη τὸ 1929. Στὴ συνέχεια διαβάξει τὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου «Ἐἶχαν ποτάμι τὰ Τρεστανά;» τοῦ πρώην Μητροπολίτου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεοφίλου. Στὸ ναὸ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου Μελισσόπετρας τελοῦμε τρισάγιο ὑπὲρ τοῦ πνευματικοῦ μας πατέρα Εὐσεβίου καὶ τραγουδάμε τὴν πρώτη καὶ τελευταία στροφή τοῦ ποιήματος τοῦ Βερίτη «Ὅλα γιὰ τὴν δόξα τοῦ Χριστοῦ», ἀφιερωμένον στὸν π. Εὐσέβιο. Κατόπιν ἐπισκεπτόμαστε τὸ σπῆτι ὅπου γεννήθηκε ὁ π. Εὐσέβιος. Στὸ σαλόνι τοῦ ξενοδοχείου ἀφιερώνεται ἐπὶ πλέον χρόνος στὸν π. Εὐσέβιο. Ὁ π. Νικήτας ἐπισημαίνει τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἀφοσίωσή του στὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο μὲ ἐφόδια τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη.

Δευτέρα 3 Ἰουλίου, καιρὸς αἶθριος. Μετὰ τὴν προσευχὴ τὸ συναξάρι καὶ ἀπὸ τὴν κ. Σταυροῦλα Δάνδουρα «τὸ ἀγγελμα τῆς ἡμέρας». Μετὰ τὴν Στεμνίτσα περνᾶμε τὸ χωριὸ

Ἑλληνικό καί φθάνουμε στήν Καρύταινα. Παραμένουμε λίγη ὥρα γιά νά ἰδοῦμε τὰ λιθόκτιστα σπίτια δημιουργήματα παραδοσιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Κτισμένοι στήν πλαγιά λόφου εἶναι διατηρητέος παραδοσιακός οἰκισμός πού ἔχει χαρακτηριθεῖ «Τολέδο τῆς Ἑλλάδος». Ἐχει ἀξιόλογες βυζαντινές καί μεταβυζαντινές ἐκκλησίες. Στήν κορυφή ἀπότομου λόφου δεσπόζει φράγκικο κάστρο ὅπου εἶχε ἐγκατασταθεῖ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης κατά τήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Κατά τήν φραγκοκρατία καί τουρκοκρατία ἡ Καρύταινα ἦταν σημαντικό κέντρο. Ἐκτός ἀπό τήν καλλιέργεια δημοτικῶν ἀναπτύχθηκε διοτεχνία ὑφαντῶν, μεταξωτῶν καί σαπουνοῦ. Νότια διακρίνεται ὁ ποταμός Ἀλφειός καί ἡ νέα γέφυρα πού θά περάσουμε γιά νά πᾶμε στήν Ἀνδρίτσαινα. Κάτω ἀπό τήν γέφυρα αὐτή σώζεται ἡ περιφημῆ ἐξάτοξη γέφυρα τοῦ Ἀλφειοῦ (ἔργο Βυζαντινῶν ἢ Φράγκων) καί στά πόδια τῆς ἐκκλησιάς πού κτίσθηκε γιά τήν προστασία τῆς.

Ἡ κ. Ζωή Ἀγγέλη μᾶς μιλά γιά τόν Παναγιώτη Ἀναγνωστόπουλο, πού καταγόταν ἀπό τήν Ἀνδρίτσαινα καί ἦταν ἀπό τὰ ἰδρυτικά μέλη τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας μαζί μέ τοὺς Ξάνθο, Τσακάλωφ καί Σκουφᾶ. Τραγουδοῦμε «Γειά καί χαρά σας Μωραΐτες ἀδελφοί... τῆ λευτεριά ἡ Ἑλλάδα μας χρωστᾶ στή λεβεντιά σας».

Φθάνουμε στήν Ἀνδρίτσαινα. Στὴ «Νικολοπούλειο» Δημόσια Βιβλιοθήκη, πού στεγάζεται σὲ σύγχρονο κτίριο, μᾶς υποδέχεται ὁ Δήμαρχος κ. Τρύφωνας Ἀθανασόπουλος καί μᾶς ξεναγεῖ. Ἡ καταπληκτικὴ αὐτὴ βιβλιοθήκη πού ἀριθμεῖ περισσότερους ἀπὸ 40.000 τόμους ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνο Νικολόπουλο τὸ 1838. Ποιητῆς, ἀρχαιολόγος, μουσικοσυνθέτης καί βιβλιοθηκᾶριος στὸ Ἰνστιτούτο τῆς Γαλλίας ὁ Κ. Νικολόπουλος ἔστειλε ἀπὸ τὸ Παρίσι στὴ γενέτειρα τοῦ πατέρα του -αὐτὸς εἶχε γεννηθεῖ στὴ Σμύρνη- τὴν ἰδιωτικὴν τοῦ βιβλιοθήκη (3500 βιβλία). Ἐνημερωμένη σὲ ὅλους τοὺς κλάδους, σὲ ὅλες τὶς ἐπιστῆμες, μπορεῖ νά καλύψει τὶς ἀνάγκες κάθε ἐρευνητῆ, διότι ἐμπλουτίζεται μέ νέες ἐκδόσεις ἀπὸ ἀγορῆς καί δωρεές. Φυλάσσει ἀρχεῖο χειρογράφων τῆς περιόδου τῆς Ἐπα-

ναστάσεως τοῦ 1821. Γιά τὴν ἐξυπηρέτηση ἀναγνωστῶν καί ἐρευνητῶν διαθέτει ἀναγνωστήριο καί κέντρο πληροφόρησης μέ ἠλεκτρονικούς ὑπολογιστές. Κάθε ἔπαινος ὀφείλεται στὰ μέλη τῆς Ἐφορείας τῆς. Εὐχῆς ἔργο ὁ πνευματικὸς πλοῦτος καί οἱ δυνατότητες πού προσφέρει ἡ Δημόσια Βιβλιοθήκη Ἀνδρίτσαινας νά ἀξιοποιηθοῦν δεόντως. Ἐπισκεπτόμαστε τὸ Λαογραφικὸ Μουσεῖο καί τὸ Ἱστορικὸ Μουσεῖο, ἀξέπαινα δημιουργήματα τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Κτισμένη στήν καταπράσινη βορειοανατολικὴ πλαγιά τοῦ ὄρους Μίνθη, ἡ Ἀνδρίτσαινα, σημαντικό κέντρο τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατά τὴν τουρκοκρατία, καταστράφηκε ἀπὸ τὸν Ἰμπραὴμ τὸ 1825.

ΠΑΪΡΝΟΜΕ Τὸ δρόμο γιά τὸν ναὸ τοῦ Ἐπικόουριου Ἀπόλλωνα στὶς Βάσους. Ἀρχιτεκτονικὸ ἀριστούργημα τοῦ Ἰκτίνου. Κτίσθηκε μεταξὺ 430 - 410 π.Χ., συνδυάζει ἀρμονικὰ τὸν δωρικὸ, ἰωνικὸ καί κορινθιακὸ ρυθμὸ. Γιά τὸν δεῦτερο Παρθενῶνα μᾶς μιλά ἡ κ. Χαρμοῦς καί ἐπὶ τόπου ἡ φιλόλογος κ. Γαρυφαλιά Καλαμπόκη. Λεῖψανα παλιᾶς δόξας καί ἀκμῆς συνθέτουν τὸ περιβάλλον τοῦ ναοῦ.

Φεύγοντας σταθεμεύουμε σὲ ἐξοχικὸ ἐστιατόριο, γιά γεῦμα πού προσφέρει ἡ κ. Ἀναστασία Παπακωνσταντίνου. Στὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς ἡ ψυχάλα ἔχει γίνει βροχή. Μὲ ἀνοιχτὲς ὀμπρέλλες ἐξερευνοῦμε τὴν Στεμνίτσα (Ἵψους), πρώτη πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος γιά μερικὲς ἡμέρες. Στὴν ἐκκλησία Ζωοδόχος Πηγὴ συνεδρίασε ἡ Πρῶτη Πελοποννησιακὴ Γερουσία. Λιθόκτιστα σπίτια, 14 ἐκκλησίες. Γενέτειρα τοῦ καθηγητῆ Παναγιώτη Τρεμπέλα. Καθὼς τὴν ἀφήνομε σύννεφο πού ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸ Φαράγγι τοῦ Λούσιου τὴν τυλίγει ἐνῶ ἡ κ. Χαρμοῦς ξετυλίγει συνοπτικὴ ἱστορία τῆς. Ἡ κ. Δήμητρα Πετουμένου μᾶς μιλά γιά τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῶν σπιτιῶν τῆς.

Μετὰ τὸ δεῖπνο στὸ ξενοδοχεῖο ὁ κ. Μηλίγκος ἐκφράζει τὶς εὐχαριστίες μας στὰ μέλη κυρία Σταυρούλα Δάνδουρα καί κ. Ἀντώνιο Ξυραφᾶ, στὴν ὑπεύθυνη τοῦ ταξιδιωτικοῦ γραφείου κυρία Τίνα Χαρμοῦς καί στὸν ὁδηγὸ τοῦ πούλμαν γιά τὴν διοργάνωση καί τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐκδρομῆς.

Τρίτη 4 Ἰουλίου, κάποια σύννεφα στὸν ἀρμονικὸ οὐρανό. Τὸ πούλμαν κατευθύνεται

πρὸς νότον, ἡ πρωϊνὴ προσευχὴ μας πρὸς τὸν οὐράνιο Πατέρα. Συναξάρι τῆς ἡμέρας. Περνάμε ἀπὸ τὴν Στεμνίτσα, φθάνουμε στὸ Χρυσοβίτσι καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς Λιμποβίτσι. Ἀκοῦμε ἱστορίες γιὰ τὸν Θεόδωρο Κολοκοτρῶνη. Στάση στὸ μαγευτικὸ Ἀρκουδόρεμα. Στὸ Λιμποβίτσι μπαίνουμε στὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου ὅπου ἐκκλησιαζόταν ὁ Γέρος τοῦ Μωριά καὶ τὰ παληκάρια του, ἐπισκεπτόμαστε τὸ ἀνακαινισμένον σπίτι του, στεκόμαστε μὲ σεβασμὸ, συγκίνηση καὶ εὐγνωμοσύνη μπροστὰ στὴν προτομὴ του.

Μέσα ἀπὸ πανέμορφα τοπία κατευθυνόμαστε πρὸς Βυτίνα, Πλειοδοῦνη ἀριστερά, Μαϊναλο δεξιά. Ἀνέκδοτα καὶ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ Κολοκοτρῶνη (Δήμητρα Πετουμένου, Γαρυφαλλιά Καλαμπόκη), διδακτικὲς ἐπισημάνσεις ἀπὸ τὴν ζωὴ μικρῶν ζώων (π. Νικήτας), γιὰ τὸ μερμηγκί καὶ τὸν μενεξέ (κ. Ἀγγέλη τραγουδιστά), τὸ ποίημα «Ἄν» τοῦ Κίπλιγκ (Δήμητρα Πετουμένου). Ὁ κ. Ἀντώνιος Ξυραφᾶς διεξάγει διαγωνισμὸ μὲ ὀνόματα προσώπων ἀπὸ τὴν συλλογικὴ ἐκδήλωση. Στὴ δύση τῆς ἐκδρομῆς τὸ «Φῶς Ἰλαρόν».

Ὅποιος διαβάσει αὐτὲς τὶς γραμμὲς ἴσως σχηματίζει τὴν ἐντύπωση ὅτι δὲν εἶχαμε ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸν πυρετώδη ρυθμὸ τῆς ζωῆς τῆς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἐκδρομὴ. Βέβαια τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκδρομῆς ἦταν πλούσιο. Οἱ πληροφορίες, οἱ γνώσεις, οἱ ἐντυπώσεις, οἱ ἐμπειρίες, οἱ εἰκόνας πάμπολλες. Ἀλλὰ ὑπῆρχαν καὶ ἀρκετὲς εὐκαιρίες χαλάρωσης, ἄνετης ἀναστροφῆς, γιὰ συζητήσεις, ἀναμνήσεις: στὸ πούλμαν -δὲν ἔλειπαν τὰ ἀνέκδοτα καὶ τὰ τραγούδια- στὸ σαλόνι τοῦ ξενοδοχείου, στὴ Βυτίνα, στὸ Κεφαλάρι τοῦ Ἁϊ - Γιάννη, στὴ Μελισσόπετρα, στὸ Λιμποβίτσι καὶ στὸ Λουτράκι.

Εἶχαν ποτάμι τὰ Τρεσταινά; Δὲν εἴμαστε ἀρμόδιοι, οὔτε ἔχουμε τὴν πρόθεση νὰ ἐπιχειρήσουμε ἀποτίμηση τοῦ ἔργου τοῦ π. Εὐσεβίου Ματθοπούλου. Δὲν μπορούμε ὅμως νὰ παραδλέσουμε τὰ γεγονότα. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος δὲν ἐργάσθηκε μόνος στὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου. Ἰδρυσεν μίαν Ἀδελφότητα ποῦ ἀφιερῶθηκε στὴν ἐσωτερικὴ ἱεραποστολή, στὴν ἐπανευαγγελισμό τοῦ λαοῦ μας. Πολλῶν

ἀνθρώπων ἡ ζωὴ μεταμορφώθηκε ἀπὸ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, τὸν συνειδητὸ ἐκκλησιασμό, τὴν τακτικὴ ἐξομολόγηση καὶ Θεία Κοινωνία, τὴν δραστηριοποίηση σὲ ἔργα ἀγάπης.

Συστήθηκαν ἄλλα χριστιανικὰ σωματεῖα (Χ.Ε.Ε., Χ.Ε.Ε.Λ., Χ.Ε.Ε.Ν. κ.λ.π.). Μὲ τὸν προφορικὸ λόγο καὶ τὰ ἐντυπα (περιοδικὰ **ΖΩΗ**, **Ἀκτίνες** κ. ἄ.), τὴν ἐκδοση καὶ κυκλοφορία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, χριστιανικῶν διδλίων, τὴν ὀργάνωση κατηχητικῶν σχολείων, Χ.Μ.Ο., κύκλων μελέτης Ἁγίας Γραφῆς, κατασκηνώσεων οἰκοτροφείων, ἐξομησιῶν ἀρδεύτηκε πλούσια ὁ ἀγρὸς τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἀποτελέσματα σὲ διάφορους χώρους τῆς Ἐκκλησίας (Διοίκηση, Ἐνορίες, Μοναχισμὸς), τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἔθνους (Ἐκπαίδευση, Ἐπιστήμη, Λογοτεχνία, Νοσηλευτική, Πρόνοια κ.ἄ.) εἶναι γνωστά. Βιβλία χρειάζονται γιὰ νὰ καταγραφοῦν τὰ πεπραγμένα τοῦ Χριστιανικοῦ ἔργου. Περιοριζόμαστε σὲ δύο ἀξιόπιστες μαρτυρίες: «Συμφωνῶ δὲ καὶ ἐγὼ γιὰ τὴν εὐεργεσία, ποῦ δεχθήκαμε ὅλοι ἀπὸ τὴν Ἀδελφότητα... Τὸ τελικὸ μας συμπέρασμα, νομίζω, εἶναι πολὺ θετικὸ. Ἡ ΖΩΗ ὑπῆρξε μὴ σημαντικὴ προσπάθεια διακρατήσεως καὶ αὐξήσεως τῆς εὐσεβείας καὶ χριστιανικότητάς μας σὲ ἐποχὴ πλήρους ἀδρανεῖας τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας» (π. Γεώργιος Μεταλληνός, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, περιοδικὸ (**Ἑλληνορθόδοξος Βυζαντινὸς Πολιτισμὸς**, Οκτ. Δεκ. 2003). Καὶ ὁ μακαριστὸς π. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος, κατὰ τὴν διάρκεια σχετικῆς συζητήσεως, ἐδήλωσε: «Ἡ “ΖΩΗ” ἔχει ἐκφορτώσει καρδιὰς ψυχῶν στὸν Παράδεισο».

Ὅσοι μέσα σ' αὐτὸ τὸ Νεοελληνικὸ Χριστιανικὸ Κίνημα συνειδητοποιήσαμε ὅτι εἴμαστε μέλη τῆς Ἐκκλησίας, δεχθήκαμε τόσες πνευματικὲς δωρεὲς μὲ λόγο, ἔργο καὶ προσευχὴ, γευθήκαμε τόσες χαρὲς, εἴχαμε τὴν εὐλογία νὰ εἴμαστε συνεργάτες, κατὰ τὸ μέτρο τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ ὁ καθένας μας, εἴμαστε πεπεισμένοι ὅτι εἶχαν ποτάμι τὰ Τρεσταινά. Ποτάμι ποῦ πότισε καὶ ποτίζει τὴν ὑπαρξὴ μας, τὴν ζωὴ μας.

ΝΙΚΟΣ ΤΣΙΡΩΝΗΣ

ΟΥΤΙΣ

Αυτή ή δυσύλλαβη λέξις μᾶς ἠλέκτριζε. Μόλις παίρναμε τὸ τεῦχος τῶν «Ἀκτίνων» (ἦταν στὰ τελευταία χρόνια τῆς Κατοχῆς πὸν τελειώναμε τὸ Γυμνάσιο), ἀνοίγαμε στὶς σελίδες πὸν εἶχαν αὐτὴ τὴν ὑπογραφή. Ἦταν «Τὸ θέατρο τῆς ζωῆς», τὰ περίφημα χρονογραφημάτά του. Ποιὸς ἦταν αὐτὸς ὁ Οὔτις, δὲν ξέραμε. Ἐκεῖνο πὸν ξέραμε, ἦταν ὅτι κυριολεκτικὰ ρουφούσαμε τὰ κείμενά του. Πάντα πρωτότυπα, εὐρηματικά, ἐνδιαφέροντα, ζωντανά. Ἦταν πράγματι, ἕνας ἀπὸ τοὺς πολὺ μεγάλους χρονογράφους τῆς ἐποχῆς.

Πέρασαν χρόνια, γιὰ νὰ μάθουμε ὅτι ὁ Οὔτις ἦταν ὁ Δημήτριος Σταμάτης. Ἕνας πετυχημένος δικηγόρος, οἰκογενειάρχης, πατέρας... ἐννέα παιδιῶν. Διευθυντής, ἐπὶ πλέον, τοῦ περιοδικοῦ «Ἀκτίνες» καὶ πολλὰ ἄλλα, στὰ ἡρωϊκὰ ἐκεῖνα χρόνια. Τότε πὸν μεσουρανοῦσε ἕνας Σεραφεῖμ Παπακώστας, ἕνας Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, ἕνας Ἀλέξανδρος Γκιάλας, γράφοντας κι' ἐκεῖνος μὲ τὸ ψευδώνυμο Γ. Βερίτης τὰ περιώνυμα λογοτεχνικὰ καὶ κριτικὰ ἄρθρα του καὶ τὰ φλογερὰ ποιήματά του, πὸν ἔγιναν τραγούδια καὶ τὰ τραγουδοῦσαμε παρελαύνοντας στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας. Εἶχαμε, τότε, ἰδανικά.

Ἄλλὰ ἄς ξαναγυρίσουμε στὸν Δημήτριο Σταμάτη. Ἄν καὶ τὰ χρονογραφημάτά του μᾶς ἠλέκτριζαν, μᾶς δίδασκαν, μᾶς ἔδιναν ἕνα Χριστιανισμὸ στὴν πρᾶξι, ἐν τούτοις, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μᾶς ἔκανε καὶ κάποιες ὁμιλίες πὸν ἄφησαν ἐποχή.

Ὅπως αὐτή, γιὰ τὴν δύναμι τοῦ ἐντύπου, πὸν θυμᾶμαι μέχρι σήμερα. Μᾶς μίλησε μὲ τρόπο γλαφυρὸ καὶ πειστικὸ γιὰ τὸ περίφημο βιβλίον τῆς Μπίτσερ Στόουν «Τὸ

καλύβι τοῦ Μπαρμπα Θωμᾶ», πὸν ἔγινε τὸ προανάκρουσμα τῆς ἐλευθερίας τῶν μαύρων στὴν Ἀμερικὴ.

Μᾶς εἶπε καὶ γιὰ ἕνα χαρτί, πὸν κόλλησε στὸ παπούτσι ἐνὸς νέου καὶ δὲν ἔφευγε, ἔτσι πὸν ἀναγκάστηκε νὰ σκύψη νὰ τὸ τραβήξη μὲ τὸ χέρι του. Ἀλλὰ ἐκεῖνη τὴ στιγμή, μιὰ λέξι σ' αὐτὸ τὸ χαρτί τράβηξε τὴν προσοχή του. Καὶ τὸ διάβασε. Τὸ χαρτί αὐτὸ ἀπαντοῦσε στὶς πνευματικὲς του ἀνησυχίες πὸν τὸν βασάνιζαν καὶ κόντευαν νὰ τὸν ὀδηγήσουν στὴν αὐτοκτονία. Καὶ ὁ νέος σώθηκε καὶ βρῆκε τὸν δρόμον του.

Ἄλλὰ ὁ Δημήτριος Σταμάτης ἦταν καὶ ἀγωνιστής. Ὅ,τι ἔλεγε τὸ πίστευε καὶ ἀγωνιζόταν νὰ τὸ ζήσει.

Κάποτε εἶχε κληθῆ στὴν Θεσσαλονίκη, γιὰ νὰ κἀν μιὰ ὁμιλία. Μίλησε γιὰ τὴν πολύτεκνη οἰκογένεια καὶ γιὰ τὰ προβλήματα πὸν ἀντιμετωπίζει. Καὶ εἶπε σὲ μιὰ στιγμή: «Τὸ θέμα δὲν εἶναι οὔτε πῶς θὰ θρέψης, οὔτε πῶς θὰ ντύσης, οὔτε πῶς θὰ μορφώσης τόσα παιδιά. Τὸ θέμα εἶναι πῶς τὰ βγάζεις πέρα μὲ τόσους ἐν δυνάμει καὶ ἐν ἐξελίξει ἐπαναστάτες, ἐφ' ὅσον βέβαια ἔχεις σκοπὸ νὰ δημιουργήσης ἀνεξάρτητους καὶ σωστοὺς ἀνθρώπους καὶ ὄχι ἄβουλα στρατιωτάκια. Φθάνεις στὸ σημεῖον νὰ πῆς: «Τὸ παιδί μου, ὁ ἐχθρός μου». Καὶ τότε, γονατίζεις καὶ μένεις ὅλη τὴ νύχτα προσευχόμενος».

Ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε μακροβιότητα. Γιὰ νὰ χαρῆ τὰ παιδιά του καὶ τὰ... τριάντα τρία ἐγγόνια του καὶ νὰ τὸν χαροῦν κι' ἐκεῖνα. Λίγον πρὶν πεθάνῃ, τοῦ ἔστειλα ἕνα βιβλίον. Χάλασε τὸν κόσμον νὰ μὲ βρῆ στὸ τηλέφωνο γιὰ νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ. Φεύγοντας ἀπὸ τὴ ζωὴ, ὁ Οὔτις ἐξακολουθοῦσε νὰ μᾶς διδάσκει.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Πρόσφατα, τόν παρελθόντα Μάϊον ή στήλη αὐτή ὑπενθύμισε τὸ ἱερὸν χρέος τῆς ἐπίσημης Πολιτείας καὶ πάσης ἄλλης ἀρχῆς γιὰ τὴν ταφή τῶν ὀστῶν τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν τὰ ὁποῖα θρῖσκονται ἐγκατεσπαρμένα στὶς χαράδρες τῶν βορειοηπειρωτικῶν βουνῶν ἐδῶ καὶ 65 ἔτη. Πλὴν ὅμως, νεώτερες πληροφορίες περιεχόμενες στὸ Δελτίο Τύπου τὸ ὁποῖο ἐκδίδει ἡ ἱερὰ Μητρόπολη Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιακῆς καὶ Κονίτης, ὁμιλοῦν γιὰ βίαιες ἀλβανικὲς ἀντιδράσεις σχετικὲς μὲ τὴν περισυλλογὴ τῶν ὀστῶν τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν. Συγκεκριμένα, τὸ Δελτίο τῆς ἀκριτικῆς Μητροπόλεως ἀναφέρει: «Χθесινὲς πληροφορίες, ἀπόλυτα ἠλεγμένες, κάνουν λόγο γιὰ μία νέα, θάναυση πρόκληση τῆς Ἀλβανίας εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ δυστροποῦν καὶ ἀρνοῦνται τὴν περισυλλογὴ τῶν ὀστῶν τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν ποὺ ἔπασαν ἡρωϊκῶς μαχόμενοι στὴν πολὺπαθη γῆ τῆς Βορείου Ἡπείρου κατὰ τὸ θρυλικὸ ἔπος 1940 - 41. Ἡ ἔνταση καλλιεργεῖται ἀπὸ μουσουλμανικοὺς κύκλους, στελέχη μυστικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ εἰσαγγελεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν σὲ καμία περίπτωση τὴν δημιουργία Ἑλληνικῶν Στρατιωτικῶν Νεκροταφείων, ἐπιπλέον δὲ ἐπιδιώκουν νὰ δημιουργήσουν κλίμα ἐντάσεως μὲ τὴν Ἑλλάδα».

»Εἰδικώτερα τὴν τελευταία ἐβδομάδα θλιβερὰ γεγονότα ἔλαβαν χώραν στὰ χωριὰ Κοσίνα καὶ Κούταλι τῆς Πρεμετῆς. Οἱ κρατικὲς ἀρχές, αὐθαίρετα καὶ βίαια ὑποστήριζαν ὅτι τὰ ἐκεῖ ἀνευρεθέντα ὀστὰ, δὲν ἀνήκουν σὲ Ἑλληνες Στρατιῶτες ἀλλὰ σέ... μουσουλμάνους!!! Μὲ σκαιότητα δὲ συμπεριφέρθηκαν στὸν ἱερέα τῆς περιοχῆς, τὸν ὁποῖον μάλιστα κατηγόρησαν ὡς... «πράκτορα τῆς Ἑλλάδας»!!

Τὰ γεγονότα αὐτὰ μαρτυροῦν γιὰ τὸ ἀνελληνικὸ κλίμα, τὸ ὁποῖο καλλιεργεῖται

στὸν ἀλβανικὸ λαό, παρὰ τὴν συνδρομὴ τῆς χώρας μας στὸν οικονομικὸ καὶ διπλωματικὸ τομέα καὶ τὴν ποικίλη βοήθεια τὴν ὁποία συναποκομίζουν ἀλβανοὶ ὑπήκοοι ἐργαζόμενοι στὴν Ἑλλάδα. Ἀκόμη καὶ τὸ κοινωνικὸ καὶ ἐκπολιτιστικὸ ἔργο τὸ ὁποῖο ἀπὸ δεκαπενταετίας συντελεῖται ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν προκαλεῖ ἀντιδράσεις σὲ ὀρισμένες φανατικὲς «ἐθνικιστικὲς» ὁμάδες Ἀλβανῶν.

Καὶ τὸ Δελτίο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιακῆς καὶ Κονίτης καταλήγει: «Μὲ πολλὴ λύπη θὰ ποῦμε γιὰ μία ἀκόμη φορά, ὅτι μὲ τίς συνεχεῖς ὑποχωρήσεις μας, δὲν ὑπάρχει περίπτωση νὰ οικοδομηθοῦν σχέσεις καλῆς γειτονίας μὲ τὴν Ἀλβανία».

ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΩΡΟ

ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Ἡ ἐξέλιξη τῆς βιολογικῆς ἐπιστήμης τίς τελευταῖες δεκαετίες εἶναι ἐντυπωσιακὴ, ἰδίως μὲ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ DNA καὶ τὴν χαρτογράφηση τοῦ ἀνθρώπινου γονιδιώματος. Στὸ τεῦχος Ἰουνίου τοῦ ἔτους 2005 (σελ. 188) τῶν «Ἀκτίνων», ἔγινε λόγος γιὰ τὸν Ἑλληνα ἐπιστήμονα κ. Ἄρη Πατρινὸ, διακεκριμένον ἐρευνητὴν στὰ σύγχρονα θέματα βιολογίας καὶ τὰ πορίσματα αὐτῶν καὶ τῆς ἀνεπιφύλακτης ὁμολογίας του γιὰ τὴν πίστη του εἰς τὸν Θεόν, Δημιουργὸν καὶ Νομοθέτην τῆς φύσεως.

Στὴν ἴδια γραμμὴ καὶ ὁ Φρανκὸς Κόλινς, 57 ἐτῶν, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες γενετιστὲς καὶ διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Ἐρευνῶν τῶν Η.Π.Α., ἐκφράζει παρόμοιες ἀπόψεις. Ὁ ἴδιος ἀνήκει ὡς βασικὸ στέλεχος, ὅπως καὶ ὁ κ. Πατρινὸς στὴν ὁμάδα ποὺ ἀποκρυπτογράφησε τὸ ἀνθρώπινο DNA. Ἡ φήμη του ἐδραιώθηκε ὅταν προσδιόρισε γονίδια τὰ ὁποῖα προκαλοῦν διάφορες ἀσθένειες. Ὁ Κόλινς ὀλοκλήρωσε πρόσφατα τὴν

συγγραφή του βιβλίου του, το οποίο φέρει τον τίτλο: «Ἡ γλώσσα τοῦ Θεοῦ. Ἕνας ἐπιστήμονας ἐκφράζει τὴν βεβαιότητα γιὰ τὴν πίστη του», τὸ ὁποῖο πρόσφατα κυκλοφόρησε στὶς ΗΠΑ.

Σὲ συνέντευξή του στοὺς *TIMES* τοῦ Λονδίνου καὶ στὸ καίριο ἐρώτημα, ἐὰν στὰ πεδία τῆς κοσμολογίας καὶ τῆς βιολογίας ὑπάρχει ἔδαφος γιὰ τὴν ἀρμονικὴ σχέση μεταξύ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀντιμετώπισης τοῦ κόσμου, ἡ ἀπάντησή του ἦταν ἓνα μεγάλο ναί. Στὴν δική του λογικὴ δὲν ὑπάρχει καμμία σύγκρουση τοῦ νὰ εἶναι κάποιος ἐπιστήμονας καὶ νὰ πιστεῖ στὸν Θεόν, γιὰτὶ ὅπως εἶπε, ὁ τομέας τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἡ ἐξερεύνηση τῆς φύσεως καὶ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ πνευματικὸς κόσμος, μιὰ διάσταση, πὺ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξερευνηθεῖ μὲ τὰ ὄργανα καὶ τὴν γλώσσα τῆς ἐπιστήμης. Ἡ δὴλωση αὐτὴ τοῦ Φ. Κόλλινς εἶναι μία πρόσθετη ἐπιβεβαίωση στὴν πληθώρα παρομοίων δηλώσεων γιὰ τὸν σεβασμὸ καὶ τὴν πίστη διαπρεπῶν ἐπιστημόνων στὴ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ.

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Εἶναι καταγέλαστοι καὶ ἱστορικὰ ἀπληροφόρητοι ὅσοι ἐκ τῶν ἀκραιῶν ἐθνικιστικῶν ομάδων Τούρκου ἐκπρόσωποι αὐτῶν ἀμφισβητοῦν ὄψιμα τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ θεωροῦν τὸν ἐπιχώριον Ἐπίσκοπον ἱεράρχη μὲ τοπικὲς ἀρμοδιότητες καὶ πνευματικὸν ποιμένα τῆς ὀρθοδόξου, ὀλιγάριθμης πλέον, κοινότητος τῆς Πόλης.

Τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἀντιβαίνει καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ στὴν συνέχεια τοῦ διαδόχου αὐτῆς συγχρόνου τουρκικοῦ κράτους, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία, μὲ μεγάλῃς ἱστορικῆς σημασίας, κατὰ τοὺς τελευταίους ἕξι αἰῶνες συνθήκες, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸ ἔτος 1454 μὲ τὸν Μωάμεθ τὸν Πορθητὴ καὶ στὴν συνέχεια μὲ τὴν Συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ - Καϊναρτζή (1775), τὸ διάταγμα Χάτι Χουμαγιούν (1856) καὶ τέλος μὲ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῆς

Λωζάνης (1923), ἀνεγνωρίζοντο εὐρύτερες διακαιοδοσίες στὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, οἱ ὁποῖες ἐνεῖχαν οἰκουμενικὸν χαρακτήρα.

Εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας ἐπισημάνσεως τὸ γεγονός ὅτι, ὅσον καὶ ἂν ἦτο ὀδυνηρὰ γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο ἡ σημειωθεῖσα μὲ τὴν συνθήκη τῆς Λωζάνης ἐξέλιξη, δὲν πρέπει νὰ παραθεωρεῖται ὅτι καὶ ἡ συνθήκη αὐτὴ δὲν ἐπηρεάσε τὴν ἀπὸ αἰῶνων ἀναγνώριση τοῦ ἱστορουμένου χαρακτήρα τοῦ Πατριαρχείου ὡς αὐτοτελοῦς θρησκευτικοῦ θεσμοῦ μὲ ἔδρα τὴν Πόλη καὶ μόνον τὴν Πόλη, ἀλλὰ μὲ οἰκουμενικὴ ἀποστολή, διεπομένου κατὰ πρῶτον ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνες. Πρὸς ταῦτα, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅπως ἔχει ἐπισημάνει ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος πρὸ ἐτῶν σὲ ὀμίλια του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, «εἶναι θεσμὸς λειτουργῶν εἰς τὴν ἔδρα του πλέον τῶν 1600 ἐτῶν. Τὸ ἔργο του ὑπερβαίνει τόπους καὶ χρόνους εἶναι οἰκουμενικὸ καὶ συνεχές, συνιστάμενον στὴν ἀσκήση καθαρῶς θρησκευτικῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ ἀποβλέπον μεταξύ ἄλλων εἰς τὴν καταλλαγὴν λαῶν καὶ Ἐκκλησιῶν, τὴν προσφορὰν πνευματικῆς τροφοδοσίας καὶ τὴν ἐπίτευξη διαλόγου».

Ἐξ ἄλλου ὁ Ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Πατριάρχης κατὰ τοὺς κανόνες τῶν Β καὶ Δ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἔχει τὰ πρεσβεῖα τιμῆς καὶ εὐθύνῃς ἴσα μὲ τὸν Ρώμη καὶ τὴν πρωτοθρόνον θέση μεταξύ τῶν Ὀρθόδοξων Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχηγῶν τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν πράγμα τὸ ὁποῖον ἀνεπιφύλακτα ἀναγνωρίζεται καὶ δὲν ἔχει οὐδέποτε ἀμφισβητηθεῖ.

Ἀπλῶς οἱ πρόσφατοι ἰσχυρισμοὶ τῶν Τούρκων, γιὰ τίς, κατὰ τὴν κρίση των, ἀρμοδιότητες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μαρτυροῦν μισαλλοδοξία καὶ δεδηλωμένη ἐχθρότητα κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

Τò 1784, και òχι τò 1790 òπως ήταν γνωστò μέχρι σήμερα, εκδόθηκε στη Βιέννη ή πρώτη ελληνική εφημερίδα. Τήν επισημονική ανακοίνωση έκανε πρό ήμερῶν ò ακούραστος καθηγητής ιστορίας τού Πανεπιστημίου τής Βιέννης Πολυχρόνης Ένεπεκίδης, βασιζόμενος σὲ αξιόπιστες καταγεγραμμένες μαρτυρίες σημαντικῶν προσώπων τής εποχῆς εκείνης.

“Αν και δὲν είναι γνωστὸς ò τίτλος τής εφημερίδας, ή εκδοση της μαρτυρείται ἀπὸ προσωπικότητες τής εποχῆς, òπως ò φιλελεύθερος αὐστριακὸς φιλέλληνας Φρειδερίκος Μύλλερ, γερμανικῆς καταγωγῆς, πὸν βεβαιώνει μάλιστα òτι ή εκδοση τής εφημερίδας διακόπηκε γιὰ πολιτικὸς λόγους.

Φαίνεται òτι εκδόθηκαν μόλις τὰ δύο πρῶτα φύλλα τής εφημερίδας και ἀμέσως μετὰ ἀπαγορεύτηκε ή κυκλοφορία της με τήν ἐπέμβαση τής αὐστριακῆς ἀστυνομίας, μετὰ ἀπὸ διαμαρτυρίες τής òθωμανικῆς αὐτοκρατορίας πρὸς τήν τότε μισελληνική κυβέρνηση τής Αὐστρίας. Προφανῶς, ή Ὑψηλὴ Πύλη θεώρησε òτι τὰ ἄρθρα εκείνης τής εφημερίδας ήταν πολὺ ἐπικίνδυνα γιὰ τήν ἀκεραιότητα τής αὐτοκρατορίας και ἐνθάρρουναν τοὺς σκλαβωμένους Ἕλληνες νὰ ἐπαναστατήσουν.

Μέχρι σήμερα, ὡς ἡμερομηνία ἐκδόσεως τής πρῆτης ἑλληνικῆς εφημερίδας ἐθεωρεῖτο ή 31^η Δεκεμβρίου 1790. Ὀνομαζόταν «Ἐφημερίς», κυκλοφοροῦσε στη Βιέννη και ἐκδότες της ήταν οἱ ἀδελφοὶ Πούλιου ἀπὸ τὴ Σιάτιστα.

“Αν σὲ ἐκεῖνα τὰ χρόνια τοποθετεῖται ή γέννηση τού ἑλληνικῆς Τύπου, πολλοὶ φοβοῦνται òτι πλησιάζει δυστυχῶς τὸ τέλος

τόσο τού ἑλληνικῆς ὅσο και τού διεθνούς παραδοσιακοῆς Τύπου. “Αν και ή εἰδησεογραφική ἀτζέντα τής ήμέρας καθορίζεται γιὰ τὰ ὑπόλοιπα μέσα ἐνημέρωσης ἀπὸ τὸ δημοσιογραφικὸ ἔργο τῶν εφημερίδων, ἐν τούτοις οἱ εφημερίδες τείνουν νὰ καταστοῦν ἀπειλούμενο εἶδος πρὸς ἐξαφάνιση!

Ἀποστολή τῶν εφημερίδων είναι νὰ πωλοῦν ἄρθρα στοὺς ἀναγνώστες, και στη συνέχεια ἀναγνώστες στοὺς διαφημιστές. Αὐτὴ ή σχέση κλονίζεται με ἐντατικὸς ρυθμοὺς παγκοσμίως τὰ τελευταῖα χρόνια. Ἀπὸ ὅλα τὰ παραδοσιακὰ μέσα ἐνημέρωσης, οἱ εφημερίδες πλήττονται ἀπὸ τήν τάση τού μέσου ἀνθρώπου νὰ διαβάξει ὀλοένα και λιγότερο, και ἀπὸ τήν ἀλματώδη ἐπέκταση τού διαδικτύου στὸν τομέα τής δωρεάν ἐνημέρωσης, με ἔμφαση στὶς νεώτερες ἡλικίες.

Κάποιοι ἀμερικανοὶ «ἐσχατολόγοι» τοποθετοῦν τὸ τέλος τού Τύπου στὸ ἔτος 2043, ὅταν ò τελευταῖος ἀναγνώστης θὰ πετάξει στὰ σκουπίδια τὸ τελευταῖο φύλλο τής τελευταίας ἀμερικανικῆς εφημερίδας! Ἀκόμη και οἱ μισὲς ἀπὸ τὶς σοβαρὲς εφημερίδες ἐκτιμᾶται òτι θὰ καταρρεύσουν μέσα στὶς ἐπόμενες δεκαετίες.

Δυστυχῶς γιὰ τὶς εφημερίδες, κάθε ἀναγνώστης πὸν χάνεται γιὰ βιολογικὸς ή οικονομικὸς λόγους δὲν ἀντικαθίσταται, με ἀποτέλεσμα οἱ κυκλοφορίες τους νὰ μειώνονται δραματικά. Αὐτὴ ή δυσμενὲς ἐξέλιξη ἔχει διπλὸ οικονομικὸ ἀντίκτυπο στὴν εὐρωστία τῶν εφημερίδων, γιατί, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἔσοδα ἀπὸ τήν πώληση τῶν φύλλων τους, χάνουν και διαφημιστικὰ ἔσοδα, ἀφοῦ οἱ διαφημιζόμενοι και οἱ διαφημιστικὲς ἐταιρεῖες θεωροῦν λιγότερο ἀποτελεσματικὲς τὶς διαφημιστικὲς ἐπενδύσεις στὸν παραδοσιακὸ Τύπο.

Γιὰ νὰ μειώσουν τὸ κόστος, οἱ ἐκδότες προβαίνουν σὲ ἀπολύσεις δημοσιογράφων, στρέφονται σὲ μιὰ «ἐλαφρὰ» θεματολογία ψυχαγωγίας καὶ κουτσομπολιοῦ καὶ ἀσχολοῦνται πολὺ λιγότερο μὲ τὶς ἐσωτερικὲς καὶ διεθνεῖς εἰδήσεις. Ἐπενδύουν σὲ δωρεὰν περιοδικὰ πὺν διανέμουν μαζί μὲ τὶς ἐφημερίδες, ἐνῶ στὴν Ἑλλάδα προσφέρονται μαζί πολλὰ δῶρα, *cd*, *dvd*, κάρτες κινητῆς τηλεφωνίας καὶ ὅτιδήποτε ἄλλο ἐλκυστικὸ εἶδος συνθέτει τὴν καθημερινότητα τοῦ μέσου Ἑλληνα.

Τὸ μέλλον φαντάζει ζοφερὸ γιὰ τὶς ἐφημερίδες καὶ προσανατολίζεται πρὸς τὴν ἐκδοση ἐφημερίδων μόνο τὸ Σαββατοκύριακο, ἀφήνοντας τὶς καθημερινὲς στὰ δωρεὰν φύλλα πὺν διανέμονται στὸ μετρὸ καὶ σὲ ἄλλα κεντρικὰ σημεῖα τῶν πόλεων. Στὴ Δύση ἢ τελευταία ἐλπίδα τῶν ἐφημερίδων εἶναι μὴ κερδοσκοπικοὶ ὄργανισμοὶ πὺν θὰ δεχθοῦν νὰ χρηματοδοτήσουν τὴν κυκλοφορία ἀνεξάρτητων ἐφημερίδων γιὰ τὸ καλὸ τῆς δημοκρατίας πὺν ἔχει ιδιαίτερη ἀνάγκη γιὰ δημοσιότητα.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΩΝ ΘΕΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Δύο εἰδήσεις, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στὸ διαδίκτυο (*Internet*) δημοσιεύθηκαν τὸν τελευταῖο καιρὸ, καὶ εἶναι ἄξιες ἐπισημάνσεως καὶ σχολιασμοῦ. Καὶ οἱ δύο ἀφοροῦν νέες δωρεὰν παρεχόμενες ὑπηρεσίαι / προσφορὲς ἀπὸ τὸ διαδίκτυο.

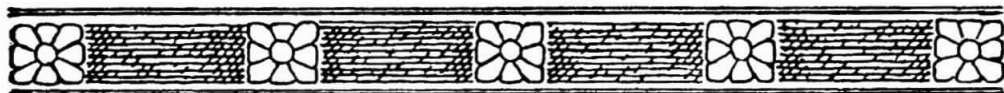
Ἡ πρώτη ἀφορὰ τὴν δωρεὰν μουσική. «Δωρεὰν θὰ προσφέρει τὴ μουσική τῆς μέσῳ τοῦ Ἴντερνετ ἢ δισκογραφικῆς ἐταιρείαι *Universal* ἀπὸ τὸν ἐρχόμενο Δεκέμβριο. Ὁ μεγαλύτερος μουσικὸς ὄμιλος στὸν κόσμον ἀνακοίνωσε χθὲς τὴ νέα ὑπηρεσία, πὺν μπορεῖ νὰ φέρει “τὰ πάνω κάτω” στὸν χῶρο τῆς μουσικῆς καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ τὴ μμηθοῦν καὶ ἄλλαι ἐταιρεῖαι. Τὰ τραγούδια θὰ πωλοῦνται μέσῳ τοῦ *site* *Spiral-frog*, πὺν θὰ ἀρχίσει τὴ λειτουργία του τὸν

Δεκέμβριο. Τὰ ἔσοδα γιὰ τὴν ἐταιρεία ἀναμένονται ἀπὸ τὶς διαφημίσεις πὺν θὰ ἐμφανίζονται στὶς σελίδες τῆς. Θὰ προσφέρουμε στοὺς νέους καταναλωτὲς μιὰ εὐκολὴ στὴ χρήση ὑπηρεσία καὶ ἐναλλακτικὴ στὰ πειραματικὰ *site*... Στοιχεῖα τῆς Διεθνούς Ἐνωσης Φωνογραφικῶν Ἐταιρειῶν δείχνουν ὅτι σὲ κάθε νόμιμο *download* (“κατέβασμα”) ἐνὸς τραγουδιοῦ ἀντιστοιχοῦν 40 παράνομα» (*Νέα* 30.8.2006).

Ἡ Δευτέρα εἰδήσις ἀφορὰ τὰ βιβλία. «Νέο κεφάλαιο ἀνοίγει τὸ *Google* γιὰ τοὺς βιβλιόφιλους. Θὰ δώσει τὴν εὐκαιρία στοὺς χρηστὲς τοῦ Ἴντερνετ νὰ κατεβάσουν καὶ νὰ τυπῶνουν δωρεὰν ἀπὸ τὸ Διαδίκτυο κλασικὰ καὶ ὄχι μόνο βιβλία, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπόκεινται πιά στοὺς νόμους περὶ πνευματικῆς ιδιοκτησίας. Μὲ τὴν κίνηση αὐτὴ τὸ *Google* δίνει τὴν δυνατότητα στοὺς ἀναγνώστες νὰ διαβάσουν καὶ νὰ τυπώσουν ἀπὸ τὴν ὀθόνη τοῦ ὑπολογιστῆ τὶς 19 τραγωδίαι τοῦ Εὐριπίδη, ἔργα τοῦ Σοφοκλῆ (ὅπως ὁ “*Αἴας*”), στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μὲ ὑπόσημειώσεις καὶ σχόλια στὰ ἀγγλικά, ἀλλὰ καὶ τὴ “*Θεῖα Κωμῳδία*” τοῦ Δάντη, τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου, ἔργα τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Μπάυρον καὶ ἄλλων, ὅλα σὲ ψηφιοποιημένη (ἀπὸ τὸ *Google*) μορφή σὰν ἀνάτυπα πρωτότυπων ἱστορικῶν ἐκδόσεων, κυρίως τοῦ 19^{ου} αἰῶνα» (*Νέα* 31.8.2006).

Οἱ δύο εἰδήσεις συνδέονται μεταξύ τους. Τὸ Διαδίκτυο πλέον θὰ προσφέρει βιβλία ὀλόκληρα, μουσική, αὔριο ἴσως καὶ κινηματογραφικὲς ταινίες, δωρεὰν. Κάθε ἐνδιαφερόμενος θὰ μπορεῖ μὲ εὐκόλο τρόπο νὰ ἀποκτᾷ πρόσβασι σὲ πολιτιστικὰ ἀγαθὰ, πέραν τοῦ γεγονότος ὅτι μὲ τὴν ψηφιοποίησι προστατεύονται αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὸ πέρασμα καὶ τὶς φθορὲς τοῦ χρόνου.

Τὸ ζήτημα εἶναι τι εἶδους, ποιότητος καὶ περιεχομένου θὰ εἶναι τὰ προσφερόμενα ἀγαθὰ. Μέχρι τώρα εἶχαμε συνδέσει τὸ Διαδίκτυο μὲ τὴν προβολὴ καὶ τὴν παροχὴ κειμένων καὶ εἰκόνων, οἱ ὁποῖαι προσέβαλαν καὶ ὑποβάθμιζαν τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς κοινωνίας (π.χ.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Με τη δημοσιοποίηση, πρόσφατα, των αποτελεσμάτων των πανελληνίων εξετάσεων εισαγωγής σπουδαστών στα Άνωτατα Εκπαιδευτικά Ίδρύματα της χώρας, δημιουργήθηκε ξαφνικά ένας άναδρασμός και ένα άνευ προηγουμένου ξεσήκωμα των κατοίκων των πόλεων, όπου λειτουργούν τα 42 περιφερειακά ΤΕΙ, για τόν λόγο ότι, αποκλείστηκαν οι υποψήφιοι που δεν πέτυχαν βαθμολογία 10 και άνω, από την εισαγωγή τους σε αυτά τα ΤΕΙ, όπως συνέβαινε τα προηγούμενα χρόνια, κατά τα

όποια πετύχαιναν υποψήφιοι, με γενική βαθμολογία κάτω του 10. Έτσι, τη φετινή χρονιά, ο αριθμός των σπουδαστών των ΤΕΙ αυτών, θα είναι μειωμένος και το γεγονός αυτό θα έχει οικονομικό αντίκτυπο στις πόλεις αυτές. Ξεσηκώθηκαν όλοι οι φορείς των τοπικών κοινωνιών των πόλεων αυτών, με πρώτο τόν Πρόεδρο τής Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων, ο οποίος διακηρύττει ότι, αν δεν ληφθούν μέτρα από τόν Ύπ. Παιδείας, για αλλαγή τής δυσμενούς οικονομικής καταστάσεως

πορνογραφία, βία, απάτη). Υπάρχει, όμως, και ή θετική πλευρά του Διαδικτύου. Εκαιτοντάδες οργανισμοί και οργανώσεις, κυβερνητικές υπηρεσίες, πανεπιστήμια και έρευνητικά κέντρα, προσφέρουν γνώσεις, πληροφορίες, κείμενα πολιτισμού, επί πληρωμή ή δωρεάν, σε κάθε ενδιαφερόμενο. Ανάμεσά τους και πολλές τοπικές Έκκλησίες, όπως τόν Οικουμενικό Πατριαρχείο, ή Έκκλησία τής Ελλάδος, ή Αρχιεπισκοπή Αμερικής κ. ά. Μέσα στις ιστοσελίδες των τοπικών Έκκλησιών μπορεί να βρη κάποιος πληθώρα κειμένων από τήν Άγία Γραφή και τούς Πατέρες τής Έκκλησίας. Και κοντά σε αυτά πολλά κείμενα λειτουργικά, άγιολογικά, εικόνες βυζαντινές και βυζαντινότροπες, κομμάτια έκκλησιαστικής ύμνολογίας και μουσικής.

Εύχης έργο θα ήταν να υπάρξη κάποτε μία διεθνής συνεργασία για τήν ψηφιακή έκδοσι όλων των πατερικών κειμένων τής Έκκλησίας μας. Τό έργο ήδη έχει αρχίσει από πολλούς και διαφορετικούς μεταξύ τους φορείς, όπως στις Η.Π.Α. με τήν σταδιακή ψηφιοποίησι όλων των αρχαίων και

μεσαιωνικών ελληνικών κειμένων (Θησαυρός ελληνικής γλώσσης, *Thesaurus Lingua Graeca*). Στην Ελλάδα στην ιστοσελίδα τής Έκκλησίας (myriobiblos.gr) υπάρχει σε ψηφιακή μορφή όλόκληρος ή Κ. Διαθήκη, μεγάλο μέρος τής Π. Διαθήκης και άρκετά πατερικά και λειτουργικά κείμενα.

Οι χρησιμοποιούντες τήν τεχνολογία γνωρίζουν ότι ένα βιβλίο δεν μπορεί να αναγνωσθή και πολύ όλιγώτερο να μελετηθή μέσω του διαδικτύου και του υπολογιστού. Κείμενα τα όποια καταλαμβάνουν τόμους βιβλίων και δεν είναι δυνατό να εύρισκωνται σε μία προσωπική βιβλιοθήκη, με τήν ψηφιοποίησί τους μπορούν να γίνωνται ανά πάσα στιγμή κτήμα του καθενός. Κι αυτό θεωρούμε ότι πρέπει να καταλογισθή στα θετικά προϊόντα του διαδικτύου και τής τεχνολογίας και να αξιοποιηθή από κάθε δυνάμενο πιστό χριστιανό, προς προβολή του πλούτου τής Ορθοδοξίας και διαφώτισι των έναγωνίως άναζητούντων τήν αλήθεια συνανθρώπων μας, όπου γής.

ΙΩ. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

τῶν 42 πόλεων ὅπου λειτουργοῦν ΤΕΙ, θὰ ἀρχίσουν κινητοποιήσεις διαμαρτυρίας!

Ἡ Κυβέρνηση, διὰ τῆς Ὑπουργοῦ Παιδείας, προσπαθεῖ νὰ βρεῖ λύσεις ὥστε νὰ μὴν ὀξυνθοῦν τὰ πνεύματα καὶ λόγω τῶν προσεχῶν Δημοτικῶν ἐκλογῶν, νὰ μὴν υπάρξει πολιτικὸ πρόβλημα γιὰ τὴν Κυβέρνηση.

Ὅμως, γιὰ ὅλους ὅσοι εἶναι ἀρμόδιοι στὰ τῆς Παιδείας στὴ χώρα μας καὶ εἶναι ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ πολιτικὲς σκοπιμότητες καὶ γιὰ ὅλους ὅσοι ἀνεπηρέαστα παρακολουθοῦν τὴν ὅλη κατάσταση, διαπιστώνουν μὲ μεγάλη θλίψη ὅτι, τὰ γεγονότα αὐτά, εἶναι ἀπόρροια μιᾶς γενικῆς πνευματικῆς καταπτώσεως τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἢ ὁποῖα θέτει τὰ μικροσυμφέροντά της, πάνω ἀπὸ τὸ ὕψιστο ἀγαθὸ ἐνὸς ἔθνους, πού εἶναι ἡ Παιδεία. Μάλιστα, σὲ μιὰ χρονικὴ περίοδο κατὰ τὴν ὁποῖα, καταβάλλονται ἔντονες προσπάθειες ἀναβαθμίσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τῆς χώρας μας.

Εἶναι καιρὸς τώρα πλέον νὰ εἰπωθεῖ ἡ ἀλήθεια γιὰ τὸ μέλλον τῶν πολυάριθμων ΤΕΙ, τὰ ὁποῖα δημιουργήθηκαν κυρίως γιὰ πολιτικούς λόγους, χωρὶς προηγούμενη σοβαρὴ ἐιδικὴ μελέτη καὶ ὀργάνωση. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἀναβάθμισαν οἰκονομικῶς τὶς κοινωνίες τῶν πόλεων στὶς ὁποῖες δημιουργήθηκαν Τμήματα ΤΕΙ. Ὅμως, τελειῶς διαφορετικὸς εἶναι ὁ σκοπὸς δημιουργίας καὶ λειτουργίας ἐνὸς ἐκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος τριτοβάθμιας ἐκπαίδευσης. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγει τὸ γεγονὸς ὅτι, τὰ ΤΕΙ ἔχουν ἀναβαθμισθεῖ σὲ Ἀνώτατα Τεχνολογικά Ἰδρύματα καὶ αὐτὸ σημαίνει πολλά. Ἴσως, οἱ περισσότεροι πού διαμαρτύρονται νὰ μὴ τὸ κατανοοῦν αὐτό. Δὲν εἶναι δυνατόν, ἕνα Ἀνώτατο Ἐκπαιδευτικὸ Ἰδρυμα νὰ λειτουργεῖ χωρὶς τὴν κατάλληλη ὑποδομὴ, ἀπὸ ἀλόφωτες κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, στὶς ὁποῖες θὰ ἐξυπηρετοῦνται οἱ διάφορες ὑπηρεσίες, καθὼς καὶ οἱ σύγχρονοι χώροι, γιὰ διδασκαλία, γιὰ Ἐργαστηριακὲς ἀσκήσεις,

γιὰ βιβλιοθήκη, γιὰ καταλύματα καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν, γιὰ ἐστιατόρια, γιὰ αἰθουσες ἀναψυχῆς, ἀθλήσεως κ.λ.π. Ἀκόμη, δὲν μπορεῖ νὰ ἀνήκει στὴν τριτοβάθμια ἐκπαίδευση ἕνα ἴδρυμα, τὸ ὁποῖο νὰ μὴν εἶναι ἐπανδρωμένο μὲ ἀξιόλογο ἐπιστημονικὸ προσωπικό, μὲ μόνιμη ἐγκατάσταση στὴν ἔδρα τοῦ ἰδρύματος. Μόνον ἔτσι θὰ μπορεῖ ἕνα ΤΕΙ νὰ χαρακτηρισθεῖ Ἀνώτατο Ἰδρυμα, μὲ ποιότητα παρεχομένων σπουδῶν καὶ μὲ πτυχίο πού θὰ ἔχει ἀξία καὶ ζήτηση στὴν ἀγορὰ ἐργασίας, ἰσάξιο τῶν πτυχίων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἰδρυμάτων. Γιὰ ἕνα τέτοιο ΤΕΙ, ἀξίζει κανεὶς νὰ ἀγωνισθεῖ, προκειμένου νὰ τὸ ὑποστηρίξει καὶ νὰ τὸ προβάλλει διεθνῶς. Ἐνα τέτοιο ΤΕΙ θὰ εἶναι τὸ καμάρι τῆς πόλης πού θὰ τὸ φιλοξενεῖ καὶ θὰ εἶναι αὐτὸ πού θὰ δίνει ὑπερηφάνεια καὶ ἀξία στὴν τοπικὴ κοινωνία καὶ πόλος ἑλξῆς γιὰ σπουδὲς ποιότητος. Ὅταν ὅμως, εἴμαστε κοντόφθαλμοι, ἀπέχουμε πολὺ ἀπὸ μία τέτοια σωστὰ συγκροτημένη λύση τοῦ προβλήματος. Οἱ πρόχειρες ἐμβαλωματικὲς λύσεις, δὲν κάνει νὰ δοκιμάζονται γιὰ τέτοιο σοβαρὸ θέμα, ὅπως εἶναι ἡ Ἀνώτατη Ἐκπαίδευση. Θὰ καταλήξουν, ἀργὰ ἢ γρήγορα, σὲ καταστροφὴ ἐθνικῆς ἐμβέλειας.

Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι, ἡ Πολιτεία θὰ ἀντιμετωπίσει μὲ σοβαρότητα τὸ νοσηρὸ αὐτὸ φαινόμενο, ἐνημερώνοντας πρωτίστως τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία γιὰ κάθε ἀλλαγὴ πού θὰ προτείνει, ὥστε νὰ γίνεῖ ἀπὸ ὅλους ἀντιληπτὸ ὅτι τὸ θέμα τῆς Παιδείας δὲν εἶναι θέμα πολιτικῆς ἐκμετάλλευσης, δὲν εἶναι θέμα μικροσυμφερόντων καὶ δὲν εἶναι θέμα πού μπορεῖ νὰ πάρει ἀναβολή, ἀλλὰ εἶναι θέμα ἔθνικὸ, εἶναι θέμα ἱερό, εἶναι θέμα βασικῆς ἐπιβίωσης ὡς ἔθνους.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς Γεωπονικοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἀγαπητό μου Περιοδικό,

Εἶναι εὐλογο ἢ ἀνθρώπινη μεταφυσική ἀγωνία νὰ ἐκφράζεται -πάντοτε καὶ μετὸ πάρα πάνω- στὴν ἀνοιχτή, δημόσια συζήτηση, πού βέβαια δὲν τελειώνει ποτέ. Ἐκτιμῶ, μάλιστα, ὅτι στίς μέρες μας «ἡ μάχη τῶν ἰδεῶν» βρῖσκεται σὲ ἔξαρση, σὲ πολύτροπη, ἀριστεροδαρῆ ἔξαρση, με «ἐπιτιθέμενη» τὴν κοσμοθεωρία τοῦ Ὑλισμοῦ. Μιά ματιὰ στὰ βιβλία καὶ ἐντυπα πού κυκλοφοροῦν, σ' ὅλα τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐπικοινωνίας κ.λ.π. πείθει.

Πρόσφατα, μετὲ τὴ φίνα ἔκδοση τοῦ πολυενδιαφέροντος βιβλίου τοῦ δημοσιογράφου κ. Στ. Κούλογλου (ἐκεῖνος εἶναι παρῶν μετὰ μιὰ ζηλευτὴ παρουσία καὶ ὄχι συνταξιούχος!) «*Μαρτυρίες γὰρ τὸν Ἐμφύλιο καὶ τὴν ἑλληνικὴ Ἀριστερά*», ἀναδύθησαν ἀπὸ τὸ παρελθὸν τῆς πολυπροχωρημένης ἡλικίας τῶν ἡλικιωμένων (ὅπως τοῦ ἐπιστολογράφου σας) μνημῆς..., οἱ αὐτόχημα *ἐμπνευστικὲς* μνημῆς τῶν κάποτε ἀγῶνων τῆς δικῆς μας ὄχθης, τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Πνεύματος, οἱ ὅποιοι τότε, στὰ νιάτα μας, μᾶς εἶχαν συνεπάρει...

Στὸ παιχνίδι τῶν Ἰδεῶν, οἱ «*Ἀκτίνες*» ἔπαιζαν πρωταγωνιστικὸ ρόλο ἀπὸ τὸ πρῶτο - πρῶτο τους τεῦχος τὸ 1937 (μέχρι καὶ σήμερα!), δίνοντάς μας γραμμὴ μετὲ τὴν καταλυτικὴ παρουσία τοῦ ὑπεύθυνου ἀρχηγοῦ μας ἀείμνηστου Ἀλέξανδρου Ν. Τσιριντάνη - γι' αὐτὸ σοῦ γράφω αὐτὴν τὴν ἐπιστολή...

Θυμᾶμαι ξεχωριστά... -ὄλοι οἱ γηραιὸι θυμόμαστε!- στίς κρίσιμες περιόδους τῆς μάχης τῶν Ἰδεῶν (καὶ ὄχι μόνο...), τὰ πρωτοποριακὰ ἄρθρα τομῆς, τὰ φωτισμένα, τὰ

ἐνδύναμα, τὰ «ἀνατρεπτικά»..., θυμᾶμαι καὶ συνταράσσομαι ἀκόμη σήμερα ἐκεῖνα τὰ καθάρια, τὰ αὐτόχημα *ἐμπνευστικά* ἄρθρα, πού μᾶς ἔφεραν τὰ πάνω κάτω, ὀρθοτομοῦσαν τὴ χριστιανικὴ μας Πίστη, πλούτιζαν τὸ ὄπλοστάσιό μας καὶ μᾶς ἔδιναν ἀπίστευτη φόρα (ὅπως τὸ «*Κατηγορῶ τοὺς χριστιανούς*», τὸ «*Ἐνα ξεκαθάρισμα*» καὶ τόσα καὶ τόσα ἄλλα).

Ἀγαπητό μου περιοδικό «*Ἀκτίνες*», μετὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς σκέψεις, εἰσηγοῦμαι νὰ μελετηθεῖ καὶ νὰ προγραμματιστεῖ ἡ κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τὶς ἀνάγκες ἀναδημοσίευση τῶν παλιῶν, τῶν *πυρακτωμένων ἄρθρων γραμμῆς* τοῦ ἀείμνηστου Καθηγητῆ. Κάποτε, τότε (ἐδῶ καὶ κάπου *ἑβδομήντα* χρόνια!) σ' ἐμᾶς τοὺς γηραιούς, οἱ «*Ἀκτίνες*» μᾶς τὰ πρόσφεραν κάθε μῆνα «στὸ πιάτο» ὡς «ὑπέρολογα» ὄπλα. Γιατὶ σήμερα νὰ μὴν εἶναι εὐπρόσιτα καὶ στοὺς νεώτερους; Ἡ μάχη τῶν Ἰδεῶν μαίνεται... -μὴ τὸ ἀπολησμονοῦμε... Κι ἐδῶ πού τὰ λέμε, μπορεῖ νὰ εἶναι χρήσιμο. Ἡ μεταφυσικὴ ζήτηση δὲν τελείωσε, δὲν θὰ τελειώσει ποτέ.

Γιὰ τὸ βιβλίον, πού μνημόνευσα πάρα πάνω, τοῦ κ. Στέλιου Κούλογλου, διάλεξα καὶ φωτοτύπησα -δὲν εἶχα, βέβαια, ἄλλη λύση!- τὸ ἄρθρο «*Ἐνα ξεκαθάρισμα*», τὸ συνόδευσα καὶ μετὰ μιὰν ἐπιστολή (ὅπου, φυσικά, σὲ κατονομάζω, ὡς πρωταγωνιστή! - τὴν ἐσωκλείω νὰ ἐνημερωθεῖς) καὶ τοῦ τὸ ταχυδρόμησα συστημένο! Νὰ μὴ χαθεῖ...

Μετὰ ἀναμνήσεις, μετὰ εὐγνωμοσύνη, μετὰ πολλὴ χαρὰ

ΧΡ. Ν. ΚΑΚΟΥΡΗΣ

(Συνδρομητῆς τῶν Ἀκτίνων ἀπὸ τὸ 1937)

«Η ΣΤΗΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ»

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Β. Μουσικά όργανα κατά τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή εποχή

Τα παρουσιάζομενα προβλήματα που άφορούν στα Βυζαντινά μουσικά όργανα, είναι βασικά. Λείπουν τα ειδικά μουσικολογικά συγγράμματα, καθώς και οι υπεύθυνες τεχνικές πληροφορίες. Αυτές που υπάρχουν είναι σκορπισμένες σε διάφορα συγγράμματα θρησκευτικά, λογοτεχνικά ή ιστορικά και προέρχονται από μη ειδικούς ή αναφέρονται συμπωματικά. Υπάρχουν επίσης μερικές εικονογραφίες ή τοιχογραφίες σε εκκλησίες ή μοναστήρια.

Όπως είναι γνωστό, η βυζαντινή μουσική είναι κατά βάση θρησκευτική, από την οποία έχουν αποκλεισθεί τα μουσικά όργανα, και γι' αυτό εξελίχθηκε κυρίως σε φωνητική μουσική. Η οργανική μουσική, ή κοσμική, (ή όποια, ως σημειωθεί, έρχόταν συχνά σε αντίθεση με την εκκλησία), μάς είναι σχεδόν τελείως άγνωστη, την έκτελούσαν δέ στις λαϊκές εκδηλώσεις, στα πανηγύρια ή σε άλλες ιδιωτικές γιορτές, στον ιππόδρομο και στα θέατρα. Τα μουσικά όργανα, για τα οποία γίνεται λόγος στις διάφορες πηγές που προαναφέραμε, είναι πολλά και ποικίλα, πράγμα που μάς επιτρέπει να υποθέσουμε ότι η εξωθρησκευτική λαϊκή μουσική των Βυζαντινών έπρεπε να ήταν πλούσια και αξιόλογη.

Κατ' αρχάς, όπως αποδεικνύεται από τις παλαιότερες πηγές που διαθέτουμε, σ' όλη την Πρωτοβυζαντινή εποχή διατηρήθηκαν με την παλαιά τους ονομασία όλα τα μουσικά όργανα των αρχαίων Έλλήνων, λ.χ. ο αὐλός, ή σύριγξ, ή άρπα, ή κιθάρα, τά σεϊ-

στρα, τά τύμπανα, τά δούκινα, κ. ά. Αυτό, είναι ακόμα ένα στοιχείο (παράλληλα με την άρμονία, τις κλίμακες, τόν ρυθμό, κ.λ.π.) που δείχνει ότι ή βυζαντινή μουσική - οργανική, και κατ' επέκταση και φωνητική- έχει τις ρίζες της κυρίως στην αρχαία ελληνική μουσική.

Από τις αρχαιότερες ξένες πηγές, που κατέχουμε για τά Βυζαντινά μουσικά όργανα, είναι οι Άραβες ιστορικοί συγγραφείς. Αυτοί αναφέρουν τά εξής όργανα: τή φαντούρα ή πανδούρι (οικογένεια του λαούτου), τό «άργκάν» (16χορδο όργανο) και τό «άργκανούν», που ήταν κατασκευασμένο από δέρμα και σίδηρο και είχε «χίλιες φωνές»! Όπως αναφέρει ό Ίχσάν Άλ - Σάφα, τό υδραυλικό όργανο των Βυζαντινών ήταν τρομαχτικό, όταν τό άκουγε κάποιος. Οι Βυζαντινοί τό μεταχειρίζονταν στον πόλεμο, για νά τρομοκρατούν τους έχθρούς τους. Ό ήχος του άκουγόταν από έξι μίλια μακριά. Τό Όργανο (ή Έκκλησιαστικό Όργανο, όπως αναφέρεται σήμερα), τό έφευρε ό μαθηματικός Κτησίβιος στην Άλεξάνδρεια, τόν καιρό του Πτολεμαίου του Ευεργέτη (246 - 257 π.Χ.). Οι Βυζαντινοί τό μεταχειρίζονταν και στις επίσημες τελετές των ανακτόρων, στον ιππόδρομο και άλλου. Ό Κωνσταντίνος Ε' έδώρησε ένα τέτοιο όργανο στο βασίλειά της Γαλλίας Πιπίνο τόν Βραχύ (757 μ.Χ.) και από τότε διαδόθηκε στη Δύση, όπου υιοθετήθηκε από τήν Καθολική Έκκλησία και τους Διαμαρτυρομένους, για νά συνοδεύει τους ύμνους της Θείας Λειτουργίας, ενώ εξαφανίσθηκε από τόν ελληνικό χώρο.

Άλλα μουσικά όργανα που αναφέρουν οι Άραβες ιστορικοί είναι: Τό «σαλμπάν»

(σαμβύκη), ή λύρα, ή κιθάρα, ή σαλίνζ ή ψαλτίξ ή ψαλτίνξ (άντιστοιχει μὲ τὸ ἀρχαῖο ψαλτήριον), τὸ πλίνθιον καὶ τὸ ἀγγίλιον (μέ χορδές καὶ τὰ δυό).

Στὴ Βυζαντινὴ καὶ Μεταβυζαντινὴ περίοδο εἰσῆχθησαν ὄργανα ποὺ ἦρθαν ἀπὸ ἄλλες χώρες τῆς Ἀνατολῆς ἢ τῆς Δύσης, μὲ τις ὁποῖες οἱ Βυζαντινοὶ ἐρχονταν σὲ ἐπαφή. Εἶναι βέβαια γεγονὸς πὼς στὸν τομέα αὐτὸ εἶναι δύσκολο νὰ καθορίσει κανεὶς μὲ ἀκρίβεια, ποῖο ὄργανο εἶναι γνήσιο βυζαντινὸ καὶ ποῖο ξενόφερτο. Ἐξ ἄλλου, σύμφωνα μὲ τις τελευταῖες μουσικολογικὲς ἐρευνες, ἀπ' ὅλα τὰ ἀντικείμενα τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ, τὸ μουσικὸ ὄργανο εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ ταξίδεψε περισσότερο.

Ἐνδεικτικὰ θ' ἀναφέρουμε στὴ συνέχεια μουσικὰ ὄργανα ποὺ χρησιμοποιοῦνταν στὴν ἐν λόγω περίοδο, χωρὶς ὅμως νὰ εἴμαστε βέβαιοι γὰρ τὴν προέλευσίν τους: Τρουμπέτες, βιόλες, μπίφαρα, ἀνακαράδες, τζο-

κάνες, χλάμπουρα ἢ γλαντάμπουρα, καθιθακάνθια, ταβλαμπάσια, κισσύδια, ταμπουρλιόνακα, τουμπάκια, σιτέρες, ταμπουράδες, κ.λ.π.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας συναντοῦμε μουσικὰ ὄργανα μὲ τουρκικὲς ὀνομασίες, τὰ ὁποῖα οἱ Τοῦρκοι εἶχαν παραλάβει ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ἢ ἀπὸ ἄλλους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς (Ἄραβες, Πέρσες, κ.ἄ.), εἴτε ἀκόμη ἀπὸ τὴ Δύση, καὶ μᾶς τὰ «μετέδωσαν», μετονομασμένα τουρκικὰ: Νταούλι, τεμπελέκι, ντέφι, νεϊ, κεμάν, μπουζούκι, καραντουζέκι, κ.ἄ.

Στὰ Μεταβυζαντινὰ μουσικὰ ὄργανα ἀξίζει ν' ἀναφέρουμε τὸ σήμαντρο καὶ τὸ τάλαντο. Κρουστὰ ὄργανα ποὺ συνηθίζονταν πρὶν καθιερωθοῦν οἱ καμπάνες καὶ ποὺ χρησιμοποιοῦνται ὡς καὶ σήμερα στὶς ὀρθόδοξες ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτίτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντής Συντάξιος: Γεώργιος Δ. Ἰατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους € 1,20. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ, ἐσωτερικοῦ € 12, ἐξωτερικοῦ € 30. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιεύσιμα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ διδλοκραταὶ δὲν δημοσιεύονται. ΚΩΔΙΚΟΣ: 1692.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Ὀκτώβριος 2006

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Άπο τίς έκδόσεις «Η Δαμασκός»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

π. ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

○ **ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**

Προβληματισμοί και προτάσεις

ΤΡΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΙΕΡΕΣ:

○ **Η ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΕΝΟΣ ΑΓΙΟΥ**

Νικόλαος Μύρων τής Λυκίας

○ **ΑΦΥΠΝΙΣΤΗΣ ΣΤΟΝ ΜΩΡΙΑ**

Ίγνάτιος Λαμπρόπουλος

○ **Ο ΧΡΙΣΤΟΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ**

Άλέξανδρος Γιάλας (Γ. Βερίτης)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ

Πρωτοπρεσβυτέρου

Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Θεολογία - Ίστορία - Παιδεία

*

**ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ
ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ**

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 32 21 283

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Άπό τις εκδόσεις «Η Δαμασκός» κυκλοφορούν:

π. ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

○ **ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**

Προβληματισμοί και προτάσεις

ΤΡΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΙΕΡΕΣ:

○ **Η ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΕΝΟΣ ΑΓΙΟΥ**

Νικόλαος Μύρων τῆς Λυκίας

○ **ΑΦΥΠΝΙΣΤΗΣ ΣΤΟΝ ΜΩΡΙΑ**

Ίγνάτιος Λαμπρόπουλος

○ **Ο ΧΡΙΣΤΟΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ**

Άλέξανδρος Γιάλας (Γ. Βερίτης)

ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΠΙΔΑΣ ΧΑΜΟΓΕΛΑ

Χαριτωμένη ποιητική συλλογή.

*

ΕΛ. Χ. ΚΟΥΛΟΥΜΠΑΡΙΤΣΗ

ΟΤΑΝ Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ

ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ή γέννηση και ἡ εξέλιξη τῆς πολυφωνικῆς
θρησκευτικῆς μουσικῆς στήν Εὐρώπη.

*

Γ.Δ. ΚΟΥΒΕΛΑ

Η ΣΥΓΧΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ

ΚΑΙ Η ΔΙΕΞΟΔΟΣ

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 3221 283